

Regeringens skrivelse

2008/09:207

Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting

---

Skr.
2008/09:207

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 4 juni 2009

Fredrik Reinfeldt

Nyamko Sabuni
(Integrations- och jämställdhetsdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för den överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting som upprättades under hösten 2008. Skrivelsen ger en bakgrund till hur överenskommelsen kom till och en beskrivning av den dialogprocess som föregick överenskommelsen. Skrivelsen beskriver också de olika aktörernas medverkan i dialogen, däribland Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som samtliga ställer sig bakom den gemensamma visionen och de gemensamma principerna i överenskommelsen. I skrivelsen redovisar regeringen slutligen organisation och syfte för det gemensamma uppföljningsarbetet.

1	Inledning.....	4
1.1	Överenskommelsen i folkrörelsepolitiken	4
1.2	Den ideella sektorn i Sverige	5
1.3	Regeringens överenskommelse inom det sociala området	6
1.4	Anslutning och uppföljning.....	7
2	Arbetsprocessen.....	8
2.1	Arbetsgruppens uppdrag	8
2.2	Dialogprocessens olika arbetsgrupper.....	9
2.3	Arbetets organisering	10
2.4	Den verkställande gruppen.....	10
2.5	Sveriges Kommuner och Landstings roll under dialogprocessen.....	10
2.6	Förankring med aktörer utöver de som medverkat i dialogen.....	11
2.6.1	Möten med myndigheter.....	11
2.6.2	Informationsmöte med fackliga organisationer	12
2.6.3	Informationsmöte med arbetsgivarorganisationer	12
2.7	Processen.....	13
2.7.1	Kunskapsinhämtning och planering.....	13
2.7.2	Urvalet av organisationer.....	13
2.7.3	Dialogmötenas innehåll	14
2.7.4	Dagordning vid dialogmötena	14
2.8	Gemensamt framtagande av förslag till överenskommelse.....	15
2.8.1	Förslagsgruppen.....	16
2.8.2	Redaktionsgruppen	16
2.8.3	Dialoggruppen	17
2.8.4	Hearingar	17
3	Synpunktperiod	17
4	Uppföljning.....	18
4.1	En årlig konferens	19
4.2	En årlig rapport	19
4.3	En årlig tematisk studie.....	20
5	Slutsatser och måloppfyllelse	20
5.1	Formen för arbetet.....	20
5.2	Frånvaron av en enhetlig motpart inom sektorn.....	20
5.3	En ojämlik maktrelation.....	21
5.4	Språkbruk – från ideella till idéburna.....	21
5.5	Arbetet inom Regeringskansliet.....	21
5.6	Regeringens målsättning med dialogen.....	21
5.7	Frågeställningar i dialogen.....	22
5.8	Övriga riktlinjer.....	23
5.9	Övriga resultat.....	23
5.9.1	Ett verktyg för det tvärsektoriella arbetet	23
5.9.2	En gemensam uppföljning och utveckling av överenskommelsen	23

5.9.3	Tydligare relationer till de idéburna organisationerna	23	Skr. 2008/09:207
Bilaga 1	Överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting (med bilagor).....	25	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 juni 2009.....	63	

Ett gemensamt åtagande för samtliga tre parter i överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting är att göra överenskommelsen känd internt, i den egna organisationen och externt. I regeringens åtgärdsplan för överenskommelsen anges under principen om långsiktighet att regeringen ska redovisa överenskommelsen i en skrivelse till riksdagen. Denna skrivelse utgör således en av åtgärderna i regeringens åtgärdsplan i överenskommelsen.

1.1 Överenskommelsen i folkrörelsepolitiken

Folkrörelsepolitiken omfattar sektorsövergripande frågor som rör människors möjligheter att organisera sig i folkrörelser, föreningar och liknande sammanslutningar samt villkoren och förutsättningarna för dessa sammanslutningar. Dessutom ingår regeringens och dess förvaltningsmyndigheters samlade dialog och samverkan med föreningslivet samt statistik, forskning och övrig kunskapsbildning om föreningslivet i övrigt.

Folkrörelsepolitiken omfattar vidare stöd till idrotten, allmänna samlingslokaler, kvinnors organisering, friluftorganisationer samt riksdagspartiernas kvinnoorganisationer.

Målet för folkrörelsepolitiken är att människor ska ha bästa möjliga förutsättningar att bilda och delta i olika typer av folkrörelser och föreningar. Målet för folkrörelsepolitiken delas in i fyra huvudområden:

- generella frågor rörande villkor och förutsättningar för folkrörelser och ideella föreningar,
- generella frågor rörande bidrag till folkrörelser och ideella föreningar,
- regeringens och dess förvaltningsmyndigheters dialog med föreningslivet, samt
- statistik, forskning och övrig kunskapsbildning om föreningslivet och dess verksamhet.

Eftersom folkrörelsepolitiken omfattar de generella förutsättningarna och villkoren för föreningslivet har den betydelse också för aktörerna inom den sociala ekonomin. Med social ekonomi avses organiserad verksamhet som primärt har samhällliga ändamål och som bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Sådan verksamhet bedrivs i första hand i föreningar, stiftelser och kooperativ. Verksamheterna har allmännytta eller medlemsnytta – inte vinstintresse – som främsta drivkraft.

Den 28 september 2007 lämnade Utredningen om den statliga folkrörelsepolitiken i framtiden (Ju 2005:12) slutbetänkandet Rörelser i tiden (SOU 2007:66). I detta betänkande redovisades bland annat möjligheterna att finna nya samrådsformer mellan regeringen och idéburna organisationer. I detta sammanhang nämndes också en dialog med den ideella sektorn som en möjlig form. Ett annat förslag var att regeringen borde inrätta en delegation för regelbundet återkommande samråd mellan staten och den ideella sektorn där man kunde föra en mer

övergripande diskussion över de olika politikområdena. Frågorna skulle anknyta till den generella folkrörelsepolitiken. Utredningens förslag bereds nu inom Regeringskansliet.

Skr. 2008/09:207

1.2 Den ideella sektorn i Sverige

Enligt Statistiska Centralbyråns rapport *Föreningslivet i Sverige* (2003) är 90 procent av Sveriges befolkning med i någon förening. Enligt Ersta Sköndal Högskolas befolkningsstudie *Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället* (2005) är också andelen som utför frivilligt arbete i eller utanför en förening fortsatt hög. Mer än 50 procent av befolkningen i åldern 16–84 år utför någon form av ideellt arbete under minst 14 timmar per månad. Dessa insatser motsvarar totalt 400 000 årsarbetskrafter. Män deltar oftare på högre nivå i organisationen än kvinnorna. Männerna deltar också oftare aktivt, de har oftare förtroendeuppdrag, och talar i högre grad på möten och försöker påverka de beslut som fattas.

Av studien *Ett delvis ensamt liv* som genomförts av Ersta Sköndal Högskola (2007) framgår bl.a. att 20 procent av befolkningen i åldrarna 16–84 år inte utför några frivilliga insatser. Det finns ett samband mellan bl.a. låg inkomst och låg utbildningsnivå å ena sidan och en låg grad av engagemangsnivå i föreningslivet å den andra. Studien visar också att de som är aktiva i föreningslivet har bättre självskattad hälsa, deltar i högre grad i riksdagsval och känner en högre grad av tillit till andra människor än de som inte är engagerade i föreningslivet.

Samtidigt som det frivilliga deltagandet i Sverige ligger på en hög och stabil nivå, pågår en utveckling som innebär att människors deltagande ändrar karaktär. Föreningslivet, med sina mer traditionella former för deltagande, genom t.ex. medlemskap och förtroendeuppdrag, minskar i omfattning medan människor i stället väljer att engagera sig genom mer tillfälliga och enfrågeinriktade insatser. Enligt Eva Jeppsson Grassmans och Lars Svedbergs forskning, som refereras i Folkrörelseutredningens betänkande (SOU 2007:66), återfinns kvinnor i högre utsträckning än män på positioner med begränsad makt men stort ansvar, exempelvis inom socialt inriktade organisationer. De återfinns också längre ner i beslutshierarkin. Män återfinns framför allt inom idrottsföreningar. Mindre traditionellt organiserade rörelser tar t.ex. ofta en aktiv roll i opinionsbildningen. En annan utveckling som kan skönjas är att klyftan mellan de som deltar i samhälls- och föreningslivet och de som står utanför blir tydligare. Det är framför allt de människor som är aktiva i flera avseenden – som har utbildning, sysselsättning och familj – som engagerar sig i ideellt arbete, medan de som står utanför på ett eller annat sätt även står utanför det ideella engagemanget.

De ideella aktörerna spelar en allt viktigare roll som utförare av tjänster, främst inom välfärdsområdet. Inom områdena vård och omsorg ser regeringen positivt på valfrihet, flexibilitet och lokalt anpassade lösningar. Detta är viktigt i områden där servicen är gles och befolkningsunderlaget begränsat. I den ideella sektorn agerar såväl föreningar som kooperativ, stiftelser och sociala företag. På grund av den variation som det ideella engagemanget uppvisar är det angeläget att

arbetet inom välfärdsområdet utgår från hela den ideella sektorns bredd och förutsättningar. Regeringen vill i framtiden se en betydligt större mångfald av utförare av tjänster inom det sociala området. Det handlar om att ta tillvara det engagemang, den förmåga och idériakedom som människor har, men också om att ge människor större valfrihet och kvalitet inom välfärdsområdet. För att uppnå en verklig mångfald av aktörer krävs att idéburna organisationer som bedriver eller vill bedriva en verksamhet ges goda förutsättningar att verka. På så sätt kan även den sociala ekonomin bidra såväl till tillväxt i alla delar av landet, med bl.a. arbetstillfällen, som till mångfalden och valfriheten. Ett av syftena med folkrörelsepolitiken är att skapa ett samlat synsätt och agerande från statens sida när det gäller såväl relationer till folkrörelser och föreningar av olika slag som villkor och förutsättningar för föreningslivets verksamhet. Ett annat syfte är att synliggöra och lyfta fram den betydelse föreningslivet har i sin demokratistärkande roll.

1.3 Regeringens överenskommelse inom det sociala området

Den ideella sektorn har en viktig roll i samhället, inte minst när det gäller att möjliggöra människors egen makt att påverka såväl sin vardag som samhället i stort. Den ideella sektorn och dess organisationer återfinns i dag inom alla delar av det svenska samhället, med en mängd olika typer av uppdrag och verksamheter. Regeringen anser att det är angeläget att organisationer kan utvecklas på olika sätt. Organisationers kunskap och engagemang måste tas till vara.

Relationen mellan den ideella sektorn och staten behöver i enlighet med 2006 års regeringsförklaring lyftas fram, tydliggöras och utvecklas. Inom det sociala området finns det flera organisationer med stor erfarenhet av att utföra service och att vara röstbärare. Inom detta område finns det också aktörer som sedan länge efterfrågat ett förtydligande av relationen mellan staten och den ideella sektorn och de har bl.a. efterlyst så kallade spelregler. För både den ideella sektorn och för regeringen har The Compact – en brittisk nationell överenskommelse mellan regeringen och idéburna organisationer – utgjort en inspiration. I arbetet med en dialog i Sverige har viktiga erfarenheter från det drygt tioåriga arbetet i Storbritannien beaktats.

I 2006 års regeringsförklaring pekade regeringen på att en större mångfald inom vård och omsorg ska ge patienter och omsorgstagare bästa möjliga vård. Inte minst framhålls de ideella vård- och omsorgsgivarnas roll. Regeringen vill öka mångfalden i syfte att ge brukaren ett större utbud i valet av vård- eller omsorgsgivare.

Den 6 september 2007 beslutade regeringen att inleda en dialog med den ideella sektorn inom det sociala området (IJ2007/2539/D). Med det sociala området avsågs utgiftsområdena 9–12; hälsovård, sjukvård och social omsorg, ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, ekonomisk trygghet vid ålderdom och ekonomisk trygghet för familjer och barn. I regeringsbeslutet angavs att dialogen skulle kunna ligga till grund för en överenskommelse om hur relationerna mellan staten och den ideella sektorn kan utvecklas. En eventuell överenskommelse skulle tyd-

liggöra de ideella aktörernas roll inom det sociala området och möjliggöra för dessa att konkurrera på likvärdiga villkor med andra aktörer som är verksamma på området. Den skulle också stödja tillväxten av en betydligt större mångfald av utförare och leverantörer inom t.ex. hälso- och sjukvården och omsorgen. Dialogen skulle omfatta relationerna mellan staten och den ideella sektorn inom det sociala området samt utgå från bådats ömsesidiga beroende och del i samhällsutvecklingen. Frågeställningar som skulle belysas var hur ideella aktörer kan utvecklas som producenter och leverantörer av olika former av service och tjänster till allmänheten. Andra frågeställningar som skulle belysas var vilka hinder som finns för att sektorns hela potential inom området ska kunna utvecklas samt i vilken utsträckning och hur staten kan bidra till att dessa hinder undanröjs. Ytterligare viktiga frågor var hur organisationerna parallellt med att vara producenter och aktörer på en marknad också fortsättningsvis ska kunna fungera som ”röstbärare” och opinionsbildare, inte minst för människor som befinner sig i utanförskap.

Den sociala ekonomin är den organiserade verksamhet som primärt har samhällseliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn samt har allmännytta eller medlemsnytta – inte vinstintresse – som främsta drivkraft. Med den ideella sektorn avses här alla typer av idéburna organisationer, dvs. folk- rörelser, men också stiftelser, trossamfund och föreningar.

En processledare utsågs för att leda dialogen och den 31 mars 2008 kunde ett förslag till överenskommelse mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området presenteras. Därefter följde en synpunktperiod på tre månader, då dokumentet fanns att läsa på dialogens hemsida www.regeringen.se/dialogideellsektor. Organisationerna gavs tillfälle att ge sina synpunkter på dokumentet skriftligt. Alla synpunkter som inkom via e-post publicerades på samma hemsida. Förslaget till överenskommelse reviderades utifrån de synpunkter som framkommit. Den 23 oktober 2008 kunde regeringen fatta beslut om att för sin del ingå överenskommelsen (IJ2008/2110/UF). Överenskommelsen återges i sin helhet i *bilaga 1*.

1.4 Anslutning och uppföljning

I regeringsbeslutet den 23 oktober 2008 bemyndigades det statsråd som har ansvar för folkrorelsepolitiken, socialministern samt äldre- och folkhälsoministern, eller den eller de som de sätter i sitt ställe att tillsammans underteckna överenskommelsen. Regeringen bjöd in de idéburna organisationer inom det sociala området som omfattats av dialogen och SKL att ansluta sig till överenskommelsen. En ansluten organisation står bakom överenskommelsen i sin helhet och för sin egen åtgärdsplan. Hittills har 40 riksorganisationer anslutit sig till överenskommelsen och fler förväntas ansluta sig under sommaren eftersom många organisationer har sin årsstämma eller årliga konferens under våren eller sommaren.

Enligt de riktlinjer för uppföljningen av överenskommelsen som regeringen beslutade den 4 december 2008 (IJ2008/2397/UF) ska en arbetsgrupp bestående av representanter från Regeringskansliet, de idéburna

organisationer inom det sociala området som anslutit sig till överenskommelsen och SKL gemensamt ansvara för att leda arbetet med uppföljningen. Av riktlinjerna följer vidare att det praktiska genomförandet av arbetsgruppens beslut ska ske av ett uppföljningskansli. Regeringen har avsatt medel för att finansiera detta kansli; 2,6 miljoner kronor per år under de kommande tre åren (2009–2011).

Av riktlinjerna för uppföljningen av överenskommelsen framgår vidare att den gemensamma arbetsgruppen och kansliet årligen ska arrangera en konferens där varje part avlägger rapport om sin åtgärdsplan, samt presenterar en ny för kommande år. På denna konferens ska även en årlig tematisk studie presenteras.

2 Arbetsprocessen

2.1 Arbetsgruppens uppdrag

För att genomföra dialogen i enlighet med regeringens beslut den 6 september 2007 tillsattes en arbetsgrupp inom Regeringskansliet som leddes gemensamt av statssekreteraren vid Integrations- och jämställdhetsdepartementet och statssekreteraren vid Socialdepartementet med ansvar för hälso- och sjukvården. Politiskt sakkunniga och tjänstemän medverkade från dessa två departement samt från Näringsdepartementet och Finansdepartementet.

Enligt regeringsbeslutet skulle arbetsgruppen ansvara för att ta fram en åtgärds- och tidplan för arbetet. Dessutom skulle arbetsgruppen ansvara för att bjuda in berörda aktörer till dialogmöten och utforma och organisera förhandlingsprocessen närmare. Vidare skulle arbetsgruppen ansvara för hur resultaten diskuteras, förankras och kommuniceras i bredare grupper än de som är direkt involverade i processen.

2.2 Dialogprocessens olika arbetsgrupper

Arbetsgrupp; leder regeringens arbete (statssekreterare, politiskt sakkunniga och tjänstemän från Regeringskansliet).

Verkställande grupp; genomför regeringens arbete, avstämmer kontinuerligt med arbetsgruppen, ansvarar för kontakter med övriga aktörer (politiskt sakkunnig/processledare och tjänstemän från Regeringskansliet).

Dialogmöten; åtta möten med inbjudna representanter från ett 80-tal organisationer.

Dialoggrupp; bildad ur dialogmötena, följer och diskuterar framtagande av förslag till överenskommelse (representanter för idéburna organisationer, två valda representanter för varje dialogmöte, representanter för verkställande gruppen och två tjänstemän från SKL).

Förslagsgrupp; bildad ur dialoggruppen, förhandlar och tar fram förslag till överenskommelse (åtta representanter för idéburna organisationer, representanter för verkställande gruppen och två tjänstemän från SKL).

Redaktionsgrupp; bildad ur förslagsgruppen, tar fram texter till förslag till överenskommelse (två representanter för idéburna organisationer, en tjänsteman från verkställande gruppen samt processledare).

Med utgångspunkt i regeringsbeslutet den 6 september 2007 att inleda dialogprocessen har arbetsgruppen för regeringens räkning bedrivit arbetet att ta fram ett förslag till överenskommelse med åtgärds- och tidplan. Arbetsgruppen har haft fem möten under arbetets gång.

Inför de första mötena med arbetsgruppen formulerades ett antal interna styrdokument som tydliggjorde uppdraget och arbetsfördelningen mellan arbetsgrupp och verkställande grupp. Arbetsgruppen fattade sedan beslut om dokumenten. Dessa gav mandat för den verkställande gruppens fortsatta arbete. Under processen återkopplade arbetsgruppen till styrdokumentet och dess skrivningar om vision användes i den slutgiltiga överenskommelsen.

2.4 Den verkställande gruppen

Inom den särskilda arbetsgruppen fanns en verkställande grupp under ledning av en processledare som representerade regeringen i dialogen med organisationerna.

Gruppens arbetsuppgifter var att:

- ta fram underlag till arbetsgruppen om dialogens genomförande,
- svara för inbjudningar till berörda aktörer,
- förbereda, genomföra och följa upp dialogen med den ideella sektorn,
- svara för hur resultaten skulle diskuteras, förankras och kommuniceras i bredare grupper, internt och externt,
- formulera förslag till en eventuell överenskommelse, samt
- ta fram förslag till arbetsgruppen om en åtgärds- och tidsplan.

2.5 Sveriges Kommuner och Landstings roll under dialogprocessen

Enligt regeringsbeslutet den 6 september 2007 att inleda dialogprocessen skulle SKL inbjudas att delta i dialogen. De idéburna organisationerna verkar till största delen på det lokala planet och det är i samspelet med kommuner och landsting som frågor om ansvar och roller ställs på sin spets. Regeringens förhoppning var att en eventuell överenskommelse skulle tjäna som inspiration till lokala överenskommelser och SKL:s medverkan i den nationella dialogprocessen skulle då vara av stort värde.

SKL medverkade som observatör under dialogfasen, deltog med politiskt mandat aktivt i framtagandet av överenskommelsen, bidrog med en avsiktsförklaring i det slutgiltiga förslaget till överenskommelse och anslöt sig som tredje part i överenskommelsen.

SKL inbjöds att delta i processen i ett tidigt stadium. Ett möte med SKL:s politiker och tjänstemän skedde efter regeringsbeslutet om en dialog för att informera och erbjuda en särskild roll i tidigt skede. SKL valde att delta som observatörer till dialogerna i november och december. Ett möte hölls därefter med SKL:s politiska ledning, vilken då beslutade sig för att SKL skulle bli en mer aktiv part och delta i framtagandet av

förslaget till överenskommelse. Samtidigt tydliggjorde SKL att organisationen inte ville bli bunden av förslaget till överenskommelse. Under dessa förutsättningar deltog tjänstemän från SKL vid möten med förslagsgruppen och dialoggruppen under framtagandet av överenskommelse i januari–mars 2008.

I förslaget till överenskommelse som presenterades den 31 mars 2008 åtog sig SKL under rubriken ”SKL:s utgångspunkt” att bidra till att förslaget till överenskommelse blir känt och kan diskuteras inom kommuner, landsting och regioner efter det att förslaget presenterats.

Inför regeringsbeslutet om den slutliga överenskommelsen den 23 oktober 2008 (IJ2008/2110/UF), fattade SKL:s politiska ledning beslut om att ansluta sig till överenskommelsen i sin helhet och om en egen åtgärdsplan. SKL deltar också i arbetet med uppföljningen och utvecklingen av överenskommelsen.

Den ideella sektorns representanter har under processen betonat betydelsen av medverkan från SKL. SKL:s medverkan bedömdes påverka de ideburna organisationernas motiv för att ansluta sig till överenskommelsen då en stor del av deras samspel med det offentliga består i kontakter på lokal och regional nivå. SKL:s beslut att ansluta sig till överenskommelsen är mycket betydelsefull. Den banar väg för att i framtiden kunna arbeta fram lokala överenskommelser i samarbete med kommuner och landsting.

2.6 Förankring med aktörer utöver de som medverkat i dialogen

2.6.1 Möten med myndigheter

Femton myndigheter inom det sociala området inbjöds till möten om dialogprocessen. Dessa myndigheter arbetar bl.a. med bidragsgivning till den ideella sektorns organisationer samt med uppföljning och kontroll av organisationernas verksamhet. Tre möten genomfördes med myndigheterna under perioden oktober 2007–april 2008.

Efter det första mötet ombads myndigheterna att inkomma med idéer om vilka möjligheter de såg att utveckla relationerna med den ideella sektorn. Detta underlag kompletterade den information som redan samlats i dialogen med den ideella sektorn. Vid ett andra möte med myndigheterna presenterades överenskommelsens struktur och förslag till åtgärdsplan. Vid det tredje informerades om det färdiga förslaget och myndigheternas roll under synpunktperioden.

De frågeställningar som myndigheterna ombads besvara var:

- Under vilka av era ansvarsområden skulle det vara önskvärt med ideella aktörer som utförare inom det sociala området?
- Finns det något som hindrar en sådan utveckling hos er i dag? I så fall vad?
- Hur kan vi skapa bättre förutsättningar för ideella aktörers engagemang och vilka risker finns när det gäller fler ideella aktörers utförare inom det sociala området?

- Finns det svårigheter för din myndighet att upprätthålla en professionell relation till ideella aktörerna? Står ni varandra för nära eller för långt ifrån?
- Hur ska kvaliteten hos de ideella aktörerna kunna upprätthållas?
- Hur ska myndigheten gå till väga för att verksamheten ska kunna vara transparent?
- Vilken roll kan ni ha i en överenskommelse tex. när det gäller utbildning, kompetensutveckling, uppföljning och utvärdering?

Det huvudsakliga syftet med mötena med myndigheter var att göra dialogprocessen känd på myndighetsnivå. Detta uppnåddes och myndighetsrepresentanterna bidrog med synpunkter som var värdefulla för överenskommelsen. Flera av myndigheterna klargjorde att de på olika sätt kunde stärka sina relationer till idéburna organisationer under förutsättning att ett sådant uppdrag gavs.

2.6.2 Informationsmöte med fackliga organisationer

Den 11 december 2007 hölls ett informationsmöte om dialogprocessen med några fackliga organisationer. Inbjudna till mötet var Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Svenska Kommunalarbetareförbundet (Kommunal), Fackförbundet SKTF, Sveriges Läkarförbund och Vårdförbundet. Syftet med detta möte var liksom i kontakten med myndigheter att informera om dialogprocessen. Vid mötet fördes också en diskussion om allmänna frågor rörande relationer mellan fackförbund och idéburna aktörer.

Vid mötet diskuterades organisationernas kompetens som kan komplettera den professionella arbetskraften på en arbetsplats. Vidare har diskuterats att det finns uppgifter som t.ex. frivilliga representanter från idéburna organisationer är mer lämpade att utföra än de som är anställda. När det gäller att fackförbunden själva företräder allt fler anställda i idéburna organisationer har man också något relativt nytt att förhålla sig till, då denna sektor växer och vill ha likvärdiga villkor som den offentliga sektorn i flera avseenden, t.ex. anställningsvillkor. Vidare diskuterades kvalitetsbegreppet och hur viktigt detta är också för de fackliga organisationerna, varav flera jobbar med dessa frågor sedan en tid.

2.6.3 Informationsmöte med arbetsgivarorganisationer

Den 12 december 2007 hölls ett informationsmöte med några arbetsgivarorganisationer. Inbjudna till mötet var Svenskt Näringsliv, Företagarna och Arbetsgivarförbundet för ideella organisationer, Idea. Den senare organisationen deltog dock inte i mötet.

Syftet med mötet var huvudsakligen att informera om dialogen. Vid mötet diskuterades bl.a. ideologiska och skatterättsliga frågor. Arbetsgivarorganisationerna betonade bl.a. att man förstod att idéburna organisationer önskar likvärdiga villkor, men att det är viktigt att dessa inte får favörer i förhållande till andra sektorer, t.ex. den privata.

De olika delarna av processen och tidpunkter för dessa framgår nedan:

- Kunskapsinhämtning och planering (sep–nov 2007)
- Dialog med idéburna organisationer inom det sociala området (nov–dec 2007)
- Gemensamt framtagande av förslag till överenskommelse mellan regeringen och den idéburna sektorn (jan–mars 2008)
- Synpunktsperiod (apr–jun 2008)
- Slutbehandling inför regeringsbeslut (jun–okt 2008)

Nedan beskrivning de olika momenten närmare.

2.7.1 Kunskapsinhämtning och planering

Enligt regeringsbeslutet den 6 september 2007 att inleda dialogprocessen skulle arbetsgruppen i sitt arbete beakta relevanta utredningar på området, t.ex. Fritt valutredningen (S 2007:04) och Folkrörelse (SOU 2007:66) samt betänkandet från Delegationen för mångfald inom vård och omsorg, Vård med omsorg – möjligheter och hinder (SOU 2007:37). Dessa och andra utredningar beaktades av den verkställande gruppen. Möten hölls också med sekreterarna från Fritt valutredningen, Vårdighetsutredningen (S 2007:03) samt Utredningen om tillsyn inom socialtjänsten (S 2004:12).

Den verkställande gruppen studerade liknande överenskommelser i andra länder och genomförde ett studiebesök i England den 7–9 oktober 2007 för att studera ”The Compact”. Där belystes bl.a. vikten av att kontinuerligt revidera principerna i överenskommelsen eftersom dessa så småningom hade blivit inaktuella.

En hemsida upprättades under www.regeringen.se/dialogideellsektor. På hemsidan gjordes bl.a. löpande uppdateringar om arbetet i form av återkopplingsbrev från processledaren. Namn och kontaktuppgifter till organisationer, till den ideella sektorns representanter i förslagsgruppen och till dialoggruppen gjordes också tillgängliga. Syftet var att skapa offentlighet åt arbetet samt att underlätta för de idéburna organisationerna att ta direkt kontakt med sina egna representanter i processen.

Hemsidan bedöms ha varit viktig som informationskälla för de organisationer som deltagit i dialogen. Huvudsidan och länkade sidor hade drygt 7 000 besökare under perioden november–maj 2008. Antalet besök varierade kraftigt under perioden. Majoriteten av besöken gjordes i samband med offentliggörandet av förslaget till överenskommelse – dvs. i samband med att hemsidan nämnts i pressmeddelanden, utskick, m.m. Däremot fanns det svårigheter i att genom hemsidan nå ut till organisationer utöver de som inbjudits till dialogmöten.

2.7.2 Urvalet av organisationer

I ett första steg inbjöds de personer från den ideella sektorn som ingått eller ingår i referensgrupperna från utredningen Fritt val inom äldre- och handikappomsorgen (S 2007:04), Folkrörelseutredningen (Ju 2005:12)

samt från Delegationen för mångfald inom vård och omsorg (S 2006:02). Under processen inbjöds fler aktörer. Många av dessa var så kallade paraplyorganisationer. Övriga kriterier som skulle uppfyllas för att involveras i dialogen var att organisationerna skulle representera:

- mångfald,
- kunskap, kompetens och kvalitet,
- lokal verksamhet,
- stora och små organisationer,
- paraplyorganisationer, samt
- centrala och lokala perspektiv.

Inbjudan omfattade tio organisationer per tillfälle och skickades ut till ordföranden i varje organisation. Dessa ombads att utse två representanter att delta vid dialogmötena.

Totalt inbjöds drygt 80 organisationer inom det sociala området. Av dessa var det endast fyra organisationer som inte deltog vid dialogmötena. Några av dessa återkom senare i dialogen. Ett fåtal organisationer hörde av sig och ville bli inbjudna i efterhand. Även dessa fick ansluta till dialogprocessen.

2.7.3 Dialogmötenas innehåll

Inför dialogmötena skickades ett antal frågeställningar ut till de inbjudna organisationerna. Frågorna utgick till stor del från regeringsbeslutet den 6 september 2007 om att inleda dialogprocessen och de styrdokument som arbetsgruppen fattat beslut om. Frågorna omfattade:

- hur den ideella sektorns självständiga och oberoende roll kan stärkas,
- hur den ideella sektorn kan bidra till vitalisering och att fler människor blir delaktiga,
- vilka hinder som finns för att sektorns hela potential inom området ska kunna utvecklas samt i vilken utsträckning staten kan bidra till att dessa hinder undanröjs,
- hur ideella sektorn kan bidra till att minska människors utanförskap,
- hur ideella aktörer kan utvecklas som utförare och leverantörer av olika former av service och tjänster till allmänheten, samt
- hur organisationerna parallellt med att vara utförare och aktörer på en marknad också fortsatt kan fungera som ”röstbärare” och opinionsbildare.

2.7.4 Dagordning vid dialogmötena

Dagordningen för de åtta dialogmötena har innehållit följande punkter:

- Inledning, presentation av underlaget
- Övergripande principer i relationerna mellan den ideella sektorn, kommunerna och staten
- Problembild – diskussion om vilka hinder som möter er i arbetet i dag

- Diskussion om övergripande åtagande för respektive part och konkreta åtgärder
- Det fortsatta arbetet, tidsplan

Vid varje dialogträff utsågs två–tre personer från organisationernas sida att representera mötet. Dessa inbjöds till en särskild dialoggrupp när alla dialogtillfällena var genomförda. Representanterna valdes av organisationerna själva utan någon medverkan av representanter för Regeringskansliet.

Ett viktigt mål för diskussionerna under dialogmötena var att identifiera principer för det kommande förslaget till överenskommelse. De principer som formuleras i den slutgiltiga överenskommelsen har sitt ursprung i de problembilder som framkom vid dialogmötena.

Den verkställande gruppen sammanställde resultatet av dialogmötena genom att sortera alla de enskilda problem som skrivits ner under gruppdiskussionerna. De hinder som låg varandra nära grupperades och efter flera genomarbetningar framträdde ett antal återkommande teman. Slutligen utkristalliserades sex stycken generella problembilder. Till var och en av dessa formulerades ett förslag till princip som kunde vara vägledande för framtida relationer inom området. Dessa sex principer blev grundläggande för den slutliga överenskommelsen.

Principerna är:

- Principen om självständighet och oberoende
- Principen om dialog
- Principen om kvalitet
- Principen om långsiktighet
- Principen om öppenhet och insyn
- Principen om mångfald

Dialogmötena utgjorde bas för arbetet i nästa fas – gemensamt framtagande av förslag till överenskommelse.

2.8 Gemensamt framtagande av förslag till överenskommelse

Enligt regeringsbeslutet den 6 september 2007 om att inleda dialogprocessen skulle arbetsgruppen, utöver att svara för inbjudningar till berörda aktörer, utforma och organisera förhandlingsprocessen i närmare detalj. Vidare skulle arbetsgruppen svara för hur resultaten skulle diskuteras, förankras och kommuniceras i bredare grupper än de som var direkt involverade i processen.

Genom att representanter från de idéburna organisationerna valdes vid varje dialogmöte började en struktur och förhandlingspart växa fram bland dessa.

Ett första möte med de valda representanterna för varje dialogmöte, den så kallade dialoggruppen (se avsnitt 2.8.3), hölls i december 2007. Vid detta möte valde den ideella sektorn åtta representanter att ingå i en mindre förslagsgrupp. Ur förslagsgruppen utkristalliserade senare en redaktionsgrupp. I förslags- och dialoggrupperna deltog också två tjänstemän från SKL samt tjänstemän från Regeringskansliets verkställande grupp (se bild i avsnitt 2.2).

Regeringskansliet stod värd för möten med dialoggruppen och förslagsgruppen. Vid flera tillfällen lämnade regeringens representanter mötena för att ge den ideella sektorns representanter möjlighet att hålla enskilda överläggningar. Syftet var att underlätta för de idéburna organisationerna att formera sig inför förhandlingen med regeringen.

För att förankra arbetet arrangerade de idéburna organisationernas representanter från förslagsgruppen själva ett antal möten med övriga intresserade i den ideella sektorn.

2.8.1 Förslagsgruppen

Förslagsgruppen höll möten för förhandling och framtagande av förslag till överenskommelsen ca en gång i veckan under perioden januari–mars 2008. Totalt hölls nio möten med förslagsgruppen innan förslaget till överenskommelse offentliggjordes den 31 mars 2008.

Vid det första förslagsgruppsmötet presenterade Regeringskansliet ett förslag till struktur för överenskommelsen och de idéburna organisationernas representanter uppmanades att på motsvarande sätt presentera texter.

Förslagsgruppen kom att bli en länk i samtalet mellan den bredare kretsen av idéburna organisationer inom det sociala området och regeringen. Den ledde gruppdiskussioner för övriga inbjudna organisationer och svarade för innehållet i förslaget vid hearings och under synpunktperioden. Vidare arrangerade de idéburna organisationernas representanter i förslagsgruppen ett antal regionala konferenser under synpunktperioden. Regeringskansliet upprättade den 7 mars 2008 ett avtal med en organisation i förslagsgruppen för att täcka del av kostnaderna för dessa konferenser (IJ2008/641/UF).

I förslagsgruppen fanns en bredd av organisationer representerade vad gällde röstbärrar-/utförarorganisationer, politisk hemvist och organisationsform (kooperativ, stiftelser och ideella organisationer). Gruppen åtog sig gemensamt att i skrivningar och språkval försöka skapa igenkänning för en så bred krets av organisationer som möjligt. Den mångfald av perspektiv som därmed finns representerade i förslaget underlättade troligen den vidare förankringen av förslaget inom organisationerna.

2.8.2 Redaktionsgruppen

Ur förslagsgruppen utsågs en redaktionsgrupp bestående av två representanter för ideell sektor, en representant för Regeringskansliet samt processledaren.

Redaktionsgruppen hade mandat från förslagsgruppen att ta fram texterna och resultatet avstämde med förslagsgruppen vid nästa förslagsgruppsmöte. På så sätt säkrades att regeringen och de idéburna organisationerna gemensamt stod bakom det förslag som senare offentliggjordes.

Dialoggruppen sammanträdde tre gånger under förhandlingsfasen och fungerade bl.a. som en referensgrupp för de texter som förslagsgruppen tog fram. Därmed kunde texterna från förslagsgruppen kontinuerligt förankras, vidareutvecklas eller justeras bland ett större antal representanter för den ideella sektorn. Även på detaljnivå förankrades således förändringar med representanterna i dialoggruppen.

Diskussionen om en balans mellan röst- och serviceorganisationer har präglat arbetet i förslags- och dialoggruppen. I båda dessa grupper har det funnits representanter för organisationer som ser sig som företrädevis ”röstbärare” respektive som företrädevis ”utförare”. Vidare representerades Kooperation, brukarorganisationer samt organisationer med olika politisk hemvist. De olika perspektiven har varit grund för debatt i arbetsgrupperna men har också gjort att förslaget till överenskommelse varit förankrat bland en bred krets organisationer. Ett gemensamt mål för arbetet har varit att i texterna skapa ”igenkänning” för en mångfald av organisationer.

2.8.4 Hearingar

Under perioden januari–mars 2008 hölls två hearingar med alla de organisationer som inbjudits till dialogen. Syftet med dessa hearingar har varit förankring av förslaget innehåll och att synliggöra hur dialogprocessen utformats. Dessa hearingar utgjorde även en mötesplats för de idéburna organisationerna. Uppslutningen var stor, med ca ett 100-tal deltagare per hearing.

Hearingarna stärkte de idéburna organisationernas möjligheter att aktivt delta i dialogprocessen. Genom hearingarna kunde innehåll i överenskommelsen förankras, även på detaljnivå, med representanter för alla organisationer som inbjudits till dialogen.

Avstämningen med deltagarna i hearingarna gav legitimitet till de idéburna organisationernas representanter i förslags- och dialoggruppen. Vid hearingarna inhämtades mandat för att fortsätta med arbetet.

För Regeringskansliet innebar avstämningen i den bredare kretsen också att man hade uppfyllt det löfte som gavs vid det ursprungliga urvalet till mindre arbetsgrupper om att kontinuerligt förankra processen. Mindre arbetsgrupper var nödvändiga för att producera en överenskommelse men alla organisationer i dialogen skulle fortfarande bli hörda.

3 Synpunktperiod

Den 31 mars 2008 presenterades förslaget till överenskommelsen mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området. Förslaget överlämnades då av regeringens arbetsgrupp till statsråden Göran Hägglund och Nyamko Sabuni. Inbjudna till överlämnandet var de idéburna organisationer som deltagit i dialogen samt representanter från media. Ett drygt hundratal personer anmälde sig till evenemanget.

Statsråden betonade vid överlämnandet att offentliggörandet av förslaget var ett steg i en vidare dialogprocess och att den 31 mars 2008 skulle ses som en startpunkt för den fortsatta processen av intern diskussion inom organisationerna.

Synpunktperioden pågick mellan den 1 april och den 30 juni 2008. Under denna period ombads organisationer att inkomma med synpunkter på förslaget. För att underlätta detta lades förslaget till överenskommelse ut på regeringens hemsida. Alla synpunkter som inkom digitalt publicerades på hemsidan i syfte att stärka processens öppenhet.

De rubriker som man bad organisationer att ordna sina synpunkter under var:

- Överenskommelsen som helhet
- Principernas innebörd
- Åtagandenas innebörd
- Åtgärdernas innebörd
- Framgångsfaktorer för genomförande och uppföljning
- Övrigt

Efter att synpunktperioden avslutats sammanställdes inkomna synpunkter och förslaget bearbetades av den verkställande gruppen i samarbete med dialog- och förslagsgruppen. Därefter bereddes överenskommelsen inom Regeringskansliet inför regeringsbeslut i oktober 2008.

Det förankringsarbete som skedde under synpunktperioden innebar för den verkställande gruppen möten med idéburna organisationer, SKL och myndigheter. Då en viktig uppgift under synpunktperioden var att säkra en bred politisk förankring av överenskommelsen hölls även ett flertal möten med representanter för Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Tillsammans med dessa bearbetades de centrala texterna om gemensam vision och gemensamma principer. Partierna valde efter överläggningar att ställa sig bakom dessa delar av överenskommelsen.

4 Uppföljning

Såsom beskrivits ovan i avsnitt 1.4 ska en uppföljning av överenskommelsen inom det sociala området ske genom en årlig konferens, en årlig rapport samt en årlig tematisk studie under tre år.

En arbetsgrupp bestående av representanter från Regeringskansliet, de idéburna organisationer som anslutit sig till överenskommelsen och SKL ska gemensamt ansvara för att leda arbetet med uppföljningen. Det gemensamma arbetet ska ske i samråd parterna emellan med överenskommelsens gemensamma vision och principer som grund.

Arbetsgruppen ska enligt de riktlinjer för uppföljningen av överenskommelsen som regeringen beslutade den 4 december 2008 ansvara för att leda arbetet med uppföljningen. Arbetsgruppen ska bl.a.:

- samla in parternas respektive delrapporter om åtaganden och åtgärder,
- genomföra en årlig konferens för rapportering och utveckling av överenskommelsen,

- bestämma tema för en årlig studie och ansvara för att en sådan genomförs i enlighet med beslutat tema,
- fastställa arbets-, tids- och budgetplan för uppföljningens genomförande,
- bjuda in berörda aktörer till den årliga konferensen,
- ansvara för dialogmöten i samband med att nya organisationer inom det sociala området vill ansluta sig till överenskommelsen,
- ansvara för dialogmöten med de som undertecknat överenskommelsen,
- ansvara för att resultaten från den årliga rapporten och den tematiska studien diskuteras, förankras och kommuniceras i bredare grupper, internt och externt,
- ansvara för att uppföljningen – liksom tidigare dialogen – sker med överenskommelsens principer som grund, och
- definiera de åtgärder som skulle kunna samordnas från respektive part.

Det praktiska genomförandet av arbetsgruppens beslut ska enligt riktlinjerna göras av ett uppföljningskansli. Ungdomsstyrelsen har i enlighet med regeringens uppdrag, efter samråd med den gemensamma arbetsgruppen, utsett en organisation som har anslutit sig till överenskommelsen som ska ansvara för ett uppföljningskansli. Uppföljningen ska genomföras i enlighet med vad som beskrivs nedan i avsnitten 4.1–4.3.

4.1 En årlig konferens

En konferens ska årligen genomföras. Vid konferensen ska varje part (regeringen, ideell sektor och SKL) rapportera hur överenskommelsen genomförts. Vidare ska överenskommelsens åtaganden och åtgärder revideras vid konferensen.

4.2 En årlig rapport

I en årlig rapport ska arbetsgruppen redovisa hur respektive parts åtaganden och åtgärder har implementerats och följts upp. Den årliga rapporten ska bygga på respektive parts delrapporter om uppföljningen av deras egna åtaganden och åtgärder. I denna rapport ska även respektive parts åtgärdsplan för kommande år redovisas. Rapporten ska redovisas under den årliga uppföljningskonferensen.

I den årliga rapporten ska även slutsatser från den årliga tematiska studien sammanfattas. Det ska också framgå hur överenskommelsens uppföljning sett ut under året, t.ex. genom dialogmöten eller externa konferenser arrangerade av idéburna organisationer, kommuner eller andra. I rapporten bör också redovisas om överenskommelsen på annat sätt påverkat parternas relation till varandra eller till andra aktörer, t.ex. myndigheter, kommuner eller landsting.

En tematisk studie ska årligen genomföras. Studien ska innebära en samlad fördjupning kring teman som berör idéburna organisationer, det sociala området och överenskommelsen. Temat för studien ska beslutas av arbetsgruppen. Studien ska presenteras och behandlas vid den årliga uppföljningskonferensen. Temat för studien bör i någon mån relatera till någon eller några av de gemensamma principerna i överenskommelsen.

5 Slutsatser och måluppfyllelse

5.1 Formen för arbetet

Den dialogprocess som resulterade i en överenskommelse mellan regeringen, de idéburna organisationerna inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting genomfördes i en form som tidigare var oprövad i Sverige. Ett antal organisationer hade länge efterfrågat tydligare spelregler mellan regeringen och ideella organisationer. En sådan process krävde att man fann nya samverkansformer. Genom dialogprocessen skapades en gemensam produkt med syfte att bidra till tydligare relationer mellan parterna.

Dialogen ställde även krav på att finna delvis nya arbetsformer inom Regeringskansliet. Arbetet leddes gemensamt av Ungdoms- och folk rörelseenheten vid Integrations- och jämställdhetsdepartementet, samt av Hälso- och sjukvårdsenheten och Enheten för sociala tjänster vid Socialdepartementet. Dessutom behövde innehållet stämmas av och förankras med parterna utanför Regeringskansliet, nämligen de idéburna organisationerna och dessutom med SKL.

"Från reaktivitet till proaktivitet". Citatet är hämtat från en av organisationsrepresentanternas kommentarer till processen. I det gemensamma framtagandet av överenskommelse såg arbetsfördelningen inledningsvis ut så att Regeringskansliet presenterade material som den ideella sektorn reagerade på. Under processens gång kom organisationerna att ta en mer aktiv roll såsom företrädare i arbetsgrupperna. Dialogprocessen bedöms ha lagt grunden till en tydlighet i rollerna som präglas av en högre grad av ömsesidighet och delaktighet.

5.2 Frånvaron av en enhetlig motpart inom sektorn

Regeringskansliet har under genomförandet av dialogen stått inför det faktum att den idéburna sektorn inte utgör *en* förhandlingspart. Det ställde särskilda krav på respekt för organisationernas olikhet och för deras behov att hitta egna former för kommunikation sinsemellan när det gäller arbetet med överenskommelsen. Successivt formerade sig sektorn till en mer enhetlig röst i rollen som förhandlingspart. Slutligen uppnåddes enighet om överenskommelsens innehåll i arbetsgrupperna.

Den idéburna sektorn påtalade ofta den maktrelation i förhandlingarna som gjorde att parterna på flera punkter var ojämlika. Regeringskansliet satte t.ex. dagordning och tidsram för dialogprocessen.

De huvudsakliga anledningarna till att parterna kunde samlas kring det gemensamma målet att producera ett förslag till överenskommelse inom den lagda tidsramen bedöms ha varit:

- att organisationsrepresentanterna upplevde processen som öppen och därmed stegvis vann förtroende,
- en gemensam medvetenhet om att det valda upplägget var nödvändigt för att uppnå resultat, samt
- tillit till att förslaget till överenskommelse var början på en vidare process för att utveckla relationerna mellan parterna.

5.4 Språkbruk – från ideella till idéburna

Organisationsrepresentanter har framfört att det i överenskommelsen används en terminologi som så många som möjligt av organisationerna kan känna igen sig i. Detta speglar även den process där organisationerna formerat sig som en sektor i dialogen. ”Idéburna organisationer” och ”idéburen sektor” har därmed blivit en samlande term för organisationerna i överenskommelsen. Därmed har termen ”idéburen sektor” i hög grad kommit att ersätta termen ”ideell sektor” som användes i regeringsbeslutet om dialog.

5.5 Arbetet inom Regeringskansliet

Arbetet med dialogen har letts gemensamt av Integrations- och jämställdhetsdepartementet och Socialdepartementet. Politiker och tjänstemän från dessa departement har medverkat i både arbetsgruppen och den verkställande gruppen.

Faktorer i den interna arbetsformen som varit ovanliga för det tvärsektoriella samarbetet och som identifierats som framgångsfaktorer har varit:

- samarbete i projektliknande form med gemensam fråga,
- direkt politisk styrning genom att politiker och tjänstemän blandades i arbetsgrupp och verkställande grupp, samt
- tätt samarbete mellan departement och mellan politiker och tjänstemän genom att mycket tid avsattes för arbetet i den verkställande gruppen och arbetsgruppen.

5.6 Regeringens målsättning med dialogen

I regeringsbeslutet den 6 september 2007 om att inleda en dialogprocess angav regeringen följande som grundläggande motiv:

- En självständig och oberoende ideell sektor är en viktig garant för demokrati och mångfald.

- I den sociala ekonomin finns vägar för människor att genom exempelvis arbete i sociala företag ta sig från utanförskap till egenmakt och därmed till ett mer självständigt liv.
- En utveckling av den sociala ekonomin bidrar positivt till tillväxten och samhällsutvecklingen.
- Fler aktörer och bättre villkor för ideella organisationer att driva verksamhet inom vård och omsorg ger människor större valfrihet och bättre kvalitet, t.ex. för patienter och mottagare av sociala tjänster.
- Engagemang och idealitet är starka drivkrafter i arbetet med att bryta människors utanförskap.

Regeringen har i dialogen och den uppnådda överenskommelsen tydliggjort sin syn på de idéburna organisationernas roll som garant för demokrati och välfärd i det svenska samhället. Den idéburna sektorns oberoende och självständighet betonas som grundläggande värden.

Regeringen har i överenskommelsens åtgärdsplan angett åtgärder som syftar till att främja fortsatt utveckling av idéburna organisationer och social ekonomi. Sammantaget bedöms dessa åtgärder bidra till att förverkliga de syften som angavs i regeringsbeslutet, dvs. att stärka de idéburna organisationernas självständighet och oberoende samt att stödja framväxten av en betydligt större mångfald av utförare och leverantörer inom t.ex. hälso- och sjukvården och omsorgen. Regeringens åtgärder har koncentrerats till områdena *kvalitet* – där regeringen antar åtgärder för att bidra till den idéburna sektorns kvalitetsarbete, *långsiktighet* – där regeringen antar åtgärder för att öka förutsättningarna för förutsägbarhet i de idéburna organisationernas verksamheter, *öppenhet* – där regeringen antar åtgärder för att möjliggöra för idéburna organisationer att påverka i beslut som rör dem, *mångfald* – där regeringen antagit åtgärder för att främja mångfalden inom den idéburna sektorn och *dialog* – där regeringen antagit åtgärder för att utveckla formerna för utbyte mellan regeringen och idéburna organisationer.

5.7 Frågeställningar i dialogen

I regeringsbeslutet den 6 september 2007 om att inleda en dialogprocess angavs att följande frågeställningar skulle belysas:

- hur ideella aktörer kan utvecklas som utförare och leverantörer av olika former av service och tjänster till allmänheten,
- vilka hinder som finns för att sektorns hela potential inom området ska kunna utvecklas samt i vilken utsträckning och hur staten kan bidra till att dessa hinder undanröjs, samt
- hur organisationerna parallellt med att vara producenter och aktörer på en marknad också fortsatt ska kunna fungera som ”röstbärare” och opinionsbildare, inte minst för människor som befinner sig i utanförskap.

Dessa frågeställningar har legat till grund för diskussioner mellan regeringen och de idéburna organisationerna. Frågeställningarna har belysts i inledande dialogmöten och har diskuterats mer ingående i arbetsgrupper och vid hearings. De åtgärder som anges i regeringens åtgärdsplan ska ses som svar på dessa diskussioner.

I regeringsbeslutet den 6 september 2007 om att inleda en dialogprocess angavs vidare att arbetsgruppen i sitt arbete skulle beakta relevanta utredningar på området, Utredningen Fritt val inom äldre- och handikappomsorgen (S 2007:04) och Folkrörelseutredningen (Ju 2005:12) samt betänkandet från Delegationen för mångfald inom vård och omsorg, Vård med omsorg – möjligheter och hinder (SOU 2007:37). Dessa och ytterligare utredningar beaktades av den verkställande gruppen. Vidare inkluderades beredningen av förslag från dessa utredningar i regeringens åtgärdsplan för överenskommelsen.

I regeringsbeslutet angavs också riktlinjer för genomförandet av dialogen. Dialogen skulle ske genom särskilda möten med aktörer för den del av den ideella sektorn som är verksamma inom det sociala området. Arbetsgruppen skulle ansvara för inbjudningar till berörda aktörer samt utforma och organisera förhandlingsprocessen i närmare detalj. Vidare skulle arbetsgruppen svara för hur resultaten skulle diskuteras, förankras och kommuniceras i bredare grupper än de som var direkt involverade i processen. Vidare angavs att SKL skulle bjudas in att delta i processen samt att resultatet av dialogen skulle redovisas senast den 31 mars 2008.

Dialogen har genomförts i enlighet med dessa riktlinjer.

5.9 Övriga resultat

5.9.1 Ett verktyg för det tvärssektoriella arbetet

Överenskommelsen utgör ett verktyg för den tvärssektoriella folkrörelsepolitiken. För organisationerna innebär överenskommelsen på nationell nivå och SKL:s medverkan som en tredje part att de t.ex. kan arbeta utifrån överenskommelsens principer vid framtagandet av lokala överenskommelser.

5.9.2 En gemensam uppföljning och utveckling av överenskommelsen

Överenskommelsen följs genom ett uppföljningsarbete som utförs gemensamt av regeringen, de idéburna organisationer som anslutit sig till överenskommelsen och SKL.

5.9.3 Tydligare relationer till de idéburna organisationerna

Dialogen har synliggjort regeringens ambition att förtydliga relationer till den idéburna sektorn och förbättra villkoren för de idéburna organisationerna. Genom detta arbete understryker regeringen sin ambition att stärka den idéburna sektorn och synliggöra politikens inriktning inom folkrörelseområdet.

Överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting

Skr. 2008/09:207

Bilaga 1

Innehåll

Överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting	25
Regeringens förord.....	26
De idéburna organisationernas förord	28
Inledning	29
De idéburna organisationernas utgångspunkt.....	30
Sveriges Kommuner och Landstings utgångspunkt	31
Gemensam utgångspunkt	32
Gemensamt åtagande	33
Gemensam vision och gemensamma principer	34
Gemensam vision.....	34
De idéburna organisationernas unika roll.....	34
Gemensamma principer	35
Regeringens, de idéburna organisationernas och Sveriges kommuner och Landstings respektive åtgärdsplan	38
I gemensamma utgångspunkter:.....	38
I regeringens utgångspunkt:	38
I de idéburna organisationernas förord:.....	38
I Sveriges Kommuner och Landstings utgångspunkt:	38
I gemensamma utgångspunkter:.....	39
Bilaga 1:1 Regeringens åtgärdsplan för överenskommelsen mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området	40
Bilaga 1:2 De idéburna organisationernas åtgärdsplan för överenskommelsen mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området.....	45
Bilaga 1:3 Sveriges Kommuner och Landstings åtgärdsplan	48
Bilaga 1:4 Förtydliganden av begrepp i överenskommelsen mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området	49
Bilaga 1:5 Representanter för idéburna organisationer i förslagsgruppen.....	56
Bilaga 1:6 Organisationer med representanter i dialoggruppen	57
Bilaga 1:7 Organisationer som inbjudits att delta i dialogen mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området	58
Bilaga 1:8 Regeringens beslut.....	60

Överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting

Regeringens förord

Denna överenskommelse har vuxit fram i dialog och samspel mellan ett antal idéburna organisationer inom det sociala området, regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting. Överenskommelsen är en ömsesidig avsiktsförklaring.

Huvudmålet med överenskommelsen är att stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare, samt att stödja framväxten av en betydligt större mångfald av utförare och leverantörer inom hälso- och sjukvården och omsorgen. Överenskommelsen ska tydliggöra de ideella aktörernas roll inom det sociala området och möjliggöra för dessa att konkurrera på likvärdiga villkor med andra aktörer verksamma på området.

Dialogen har skett mot bakgrund av regeringens beslut den 6 september 2007 (IJ2007/2539/D). Regeringen beslutade då att dialogen skulle omfatta relationerna mellan staten och den ideella sektorn inom det sociala området. Den skulle utgå från båda parter ömsesidiga beroende och del i samhällsutvecklingen. Dialogen skulle befästa och fördjupa den demokratiska funktion som de idéburna organisationerna har. Den skulle vidare belysa hur idéburna organisationer kan utvecklas som utförare av olika former av service och tjänster till allmänheten, samt undanröja hinder för att sektorns hela potential ska kunna utvecklas. Ytterligare en viktig fråga skulle vara hur organisationerna parallellt med att vara utförare ska kunna fungera i rollen som röstbärare och opinionsbildare, inte minst för människor som befinner sig i utanförskap.

Inom de utgiftsområden vilka omfattas av regeringens beslut om en dialog med idéburna organisationer inom det sociala området – i detta sammanhang som utgiftsområdena 9–12, hälso- och sjukvård och social omsorg – återfinns i första hand ideella föreningar men även andra associations- och organisationsformer kan förekomma. Liksom i internationella sammanhang finns i Sverige olika samlingsbegrepp för dessa, t.ex. den ideella sektorn, social ekonomi och idéburna organisationer. Bruket av samlingsbegreppen är inte enhetligt och olika organisationer förhåller sig till dem på olika sätt. I avsaknad av en enhetlig terminologi har vi valt att använda olika samlingsbegrepp (se bilaga 4). Att skapa en enhetlighet i begreppsanvändningen är främst en fråga för de olika organisationerna i sin definition av sig själva.

Regeringens inbjudan till dialogen har haft flera motiv: För det första har dialogen under en följd av år efterfrågats av representanter för de idéburna organisationerna inom det sociala området. För det andra vill regeringen ta tillvara de idéburna organisationernas kunskap och engagemang, bland annat därför att de fyller en viktig funktion när det gäller att göra det möjligt för människor att påverka såväl sin egen vardag som samhället i stort.

Det idéburna engagemanget har under lång tid inte fått den uppmärksamhet det har förtjänat. Den ökade kunskapen om den sociala ekonomin under 1990-talet och strävan att öka mångfald och valfrihet har bidragit till att synliggöra detta engagemang. Genom denna överenskommelse tas ännu ett viktigt steg när det gäller erkännandet av den ideella sektorns roll i det svenska samhället.

En särskild arbetsgrupp inom Regeringskansliet har arbetat fram denna överenskommelse under ledning av statssekreterarna Christer Hallerby, Integrations- och jämställdhetsdepartementet och Karin Johansson, Socialdepartementet. Även statssekreteraren Ragnwi Marcelind, Socialdepartementet, har deltagit i ledningen av arbetsgruppen.

Under dialogen har möten och konferenser skett med sammanlagt närmare 90 organisationer. Det är organisationer med stor spännvidd som förenar lokala och nationella perspektiv och som präglas av kunskap, kompetens och kvalitet. Bland dem finns såväl stora som små organisationer samt paraplyorganisationer.

Arbetet har möjliggjorts genom att representanter för de inbjudna organisationerna har varit beredda att avsätta tid för att medverka i olika arbetsgrupper och att aktivt bidra till att formulera förslaget och slutligen denna reviderade version av överenskommelsen.

Dialogen bygger på ett förhållningssätt som utgår från delaktighet och ömsesidighet. Regeringens utgångspunkter, åtaganden och åtgärder omfattar alla organisationer inom det sociala området, oavsett om man undertecknat överenskommelsen eller inte.

Det finns en samsyn mellan regeringen och de idéburna organisationer som deltagit i dialogen när det gäller mål för ett förslag till överenskommelse – en samsyn som sammanfaller med regeringens inbjudan till dialog.

Den pågående dialogen mellan regeringen och den sociala ekonomins aktörer som är verksamma inom det sociala området fortsätter med denna överenskommelse som grund.

Under arbetets gång har Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet informerats om dialogen och en diskussion har förts kring överenskommelsens innehåll. Partierna har därigenom haft möjlighet att påverka skrivningen om den gemensamma visionen och de gemensamma principerna. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har efter detta förklarat att de ställer sig bakom avsnittet Gemensam vision och gemensamma principer – därmed har en bred politisk överenskommelse kunnat träffas i denna del. Denna förankring har ett starkt stöd hos de idéburna organisationerna.

Arbetet med att utveckla relationen mellan det offentliga och de idéburna organisationerna har därmed inletts med det sociala området. Dialogen har gett erfarenheter som kan användas i kontakten mellan regeringen och idéburna organisationer inom andra områden. Regeringen avser också att genomföra en dialog för att förstärka de idéburna organisationernas möjligheter att bidra till introduktionen av nyanlända till Sverige.

För att förvalta och utveckla överenskommelsen kommer dialogen att fortsätta och arbetet följas upp. Regeringen har i 2009 års budget avsatt medel för detta. Uppföljningen av överenskommelsen kommer att bestå av ett förankringsarbete och ett genomförande av åtgärder hos respektive

part. De idéburna organisationerna, regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting äger gemensamt ansvaret för den årliga uppföljningen av åtgärdsplanerna. De idéburna organisationerna svarar för genomförandet i delar av det arbete som en gemensam arbetsgrupp kan komma att initiera.

De idéburna organisationernas förord

De som är aktiva som frivilliga, förtroendevalda och/eller anställda inom de idéburna organisationerna med social inriktning ser att det man gör har ett värde för samhället och människorna. Detta värde kan inte ges av någon annan samhällsaktör. Särarten består i att man utgör en arena för människors behov av att uttrycka sina värderingar i ord och handling.

En överenskommelse mellan de idéburna organisationerna inom det sociala området, regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting kan tydliggöra dessa organisationers roll i samhället. Överenskommelsen kan ge förutsättningar att stärka samverkan mellan idéburna organisationer och det offentliga.

De idéburna organisationerna med social inriktning bedriver ofta verksamhet i närhet till den offentliga sektorn, stat, landsting och kommun. Ofta finns gemensamma övergripande målsättningar med det offentliga, t.ex. inom folkbildning, social inklusion och folkhälsa. Arbetsmetod och syn på orsak, verkan och samband i det sociala arbetet kan dock skilja sig från det offentliga. Rätten och den praktiska möjligheten att vara fria – trots närhet till och i många fall samverkan med den offentliga sektorn – kräver en tydlighet i relationen. Genom denna överenskommelse ges ytterligare ett viktigt bidrag till att idéburna organisationers inflytande blir större.

Som idéburna organisationer inom det sociala området har vi gått in i dialogen om denna överenskommelse för att åstadkomma en bättre situation för vårt arbete. Via överenskommelsen hoppas vi kunna belysa de centrala förutsättningarna för detta. Vi vill vara med och skapa en medveten och positiv förändring – hos oss själva som sektor och i relation till staten. Den åtgärdsplan som vi idéburna organisationer enas om i denna överenskommelse är främst riktad till samhället i stort, inte till staten. Vi vill se denna plan som ett uttryck för vår gemensamma vilja till utveckling. Samtidigt reser vi organisationer som undertecknar överenskommelsen kravet på att de politiska beslutsfattarna i stat och kommun ska bidra till att underlätta och uppmuntra idéburet engagemang, gärna i samverkan med den offentliga sektorn.

Vi idéburna organisationer med social inriktning är mångfacetterade i organisationsform och arbetssätt och i hur vi uppfattar samhället. Vi bedriver vårt arbete i olika former från frivilligas insatser till högspecialiserad sjukhusvård. Vår finansiering sträcker sig över personliga gåvor och egna resurser till offentliga bidrag och avtalsreglerade uppdrag.

Det som vi har gemensamt och som utgör kärnan är att vi frivilligt valt att gå samman kring idé och värdegrund och att allmännyttan eller medlemsnyttan är vår främsta drivkraft. Eventuella överskott går tillbaka till verksamheten och kommer på det sättet samhället till godo. Det är det

Inledning

Regeringens utgångspunkt

Regeringens utgångspunkt för överenskommelsen är att erkänna, synliggöra och stärka de idéburna organisationernas omistliga roll i det svenska samhället. Grundläggande värden är självständighet och oberoende i röstbärrollen såväl gentemot den offentliga sektorn som gentemot det privata näringslivet.

Nedan följer en redogörelse för regeringens avsikt i förhållande till den ideella sektorn:

Det är regeringens avsikt att

- erkänna de idéburna organisationernas viktiga roll när det gäller demokrati och social välfärd. Med frivilligheten som grund ställer dagligen hundratusentals människor upp i olika verksamheter där man med engagemang och intresse gör oersättliga insatser.
- Regeringen vill stärka människors egenmakt. Idéburna organisationer bidrar till att ge människor tillgång till kunskap, självförtroende och kraft att påverka samhället och sina egna liv. De skapar vägar till inflytande på ett sätt som ökar människors engagemang på olika nivåer i samhället.
- bidra till att den sociala ekonomin utvecklas. De idéburna organisationernas roll som utförare ska kunna utvecklas under likvärdiga förutsättningar som andra aktörers. På så sätt kan framväxten av en betydligt större mångfald av utförare och leverantörer stödjas. Därmed ökar möjligheterna att skapa dynamik, utveckling och tillväxt genom att de ideella, offentliga och privata sektorerna i samhället kompletterar och förstärker varandra. Dessa bidrar till att motverka en samhällelig utveckling mot ökad koncentration.
- bidra till goda förutsättningar för idéburna aktörer. Därmed uppnås en verklig mångfald av aktörer inom det offentligt finansierade systemet. Och därmed erbjuds människor större valfrihet och kvalitet när det gäller sociala tjänster.
- belysa vilka hinder som finns för att sektorns hela potential ska kunna utvecklas, samt att bidra till att undanröja dessa. Dialogen mellan regeringen och de idéburna organisationerna har identifierat ett antal hinder inom olika områden, som också bekräftas av andra aktuella utredningar. Det handlar t.ex. om brist på kunskap om den ideella sektorns roll inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst, om ofullständig offentlig statistik, om brister när det gäller konsultationen mellan det offentliga och de idéburna organisationerna och skeva konkurrensvillkor mellan offentliga, kommersiella och idéburna aktörer inom vård och omsorg.

- Det är regeringens avsikt att utveckla välfärden. Offentlig finansiering av tjänster som produceras av andra aktörer är inget hot mot välfärdsstaten utan en grundläggande del i ett fungerande samhälle. Den ideella sektorn är en resurs för att utveckla välfärden – inte en potentiell besparingsmöjlighet.

De idéburna organisationernas problembild

En annan viktig utgångspunkt för regeringen har varit de idéburna organisationernas problembild. Under dialogen har de idéburna organisationerna pekat på finansieringshinder som t.ex. likviditetskraven vid EU-projekt och frågan om ideella stiftelsers möjlighet att fördela överskott till hela ideella sektorn utan konsekvenser för inkomstbeskattning. Sektorn pekar också på strukturella hinder för frivilligarbete inom exempelvis socialförsäkringssystemet och a-kassan och även på offentlig egen organisering av frivilliga som ett problem för den idéburna organisationen. De idéburna organisationerna säger sig också uppleva bekymmer kring t.ex. sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsfrågor. Ett mer effektivt samarbete mellan myndigheter och idéburna organisationer, samt myndigheter emellan, efterlyses. Skatteregler är inte utformade lika för alla delar av ideell sektor – det tas upp som ett annat hinder. Det hinder som återopats av de allra flesta idéburna organisationer som deltagit i dialogen, är upphandlingsförfaranden av olika slag – inte minst tillämpningen av lagen (1992:1528) om offentlig upphandling – LOU.

Undanröjandet av hinder förutsätter exempelvis forskning och kunskapsuppbyggnad om hur näringspolitiska åtgärder och statliga utvecklingsmedel påverkar den ideella sektorn. Det kräver insatser för information och kännedom till allmänhet, statliga myndigheter och kommuner om den ideella sektorns roll och verksamheter.

Regeringens avsikt är att stärka idéburna organisationers förutsättningar, det kommer till uttryck i förslaget till överenskommelse. Denna ambition speglas också i en rad andra åtgärder från regeringens sida t.ex. i direktiv till utredningar som fortlöpande presenterar förslag som berör sektorns möjligheter att verka. Sammantaget utgör dessa initiativ ett reformprogram för den sociala ekonomin.

De idéburna organisationernas utgångspunkt

De idéburna organisationernas utgångspunkt för denna överenskommelse är att tydliggöra sin oberoende roll i samhället, sin vilja att utveckla sin särart och sitt uppdrag – för sina medlemmar och för invånare i Sverige eller andra länder. Detta i en ambition att samarbeta med andra aktörer utan att göra avkall på sin självständighet.

- vill bidra till att utveckla demokrati och välfärd i samhället – samtidigt som stat och kommun har ansvaret för välfärdspolitiska åtaganden. De vill bidra till att öka medborgarnas möjligheter till deltagande och förståelse för de demokratiska processerna från europainivå till nationell och lokal nivå.
- understryker att stat och kommun strukturerat och återkommande måste vara lyhörda för de ideella organisationernas erfarenheter av välfärden och dess brister samt aktivt inhämta deras kunskap och erfarenhet inför yttranden och beslut.
- bedömer att överenskommelsen förutsätter Sveriges Kommuner och Landstings aktiva medverkan i alla faser, men särskilt i de delar där kommuner, landsting och idéburna organisationer måste samverka för att förverkliga dokumentets vision, principer och åtaganden.

Sveriges Kommuner och Landstings utgångspunkt

Civilsamhället är en kraft för demokratisk förankring och vitalisering, för lokal och regional utveckling och för välfärdens förnyelse. Ett gott samspel mellan offentlig sektor och civilt samhälle är centralt för en god samhällsutveckling.

De idéburna organisationerna kan sägas fungera som sociala mötesplatser där samspel och interaktion mellan människor utvecklas och demokratisk skolning sker, vilket i sin tur utgör en grund för mellanmänsklig tillit och tillhörighet till det lokala samhället.

Den svenska kombinationen av välgrundad tilltro till samhällets institutioner och ett livskraftigt civilsamhälle har varit och är en framgångsfaktor för social sammanhållning och ekonomisk utveckling.

Det finns en lång tradition av samarbete och samverkan mellan kommuner, landsting och regioner respektive de idéburna organisationerna. För att detta ska vara och förbli en styrka för samhällsutvecklingen som helhet behöver samspelet bygga på ett samförstånd om bägge parter uppdrag och inriktning.

Runt om i Sveriges kommuner, landsting och regioner finns ett ökande intresse för civilsamhället som samhällsaktör, vilket visar sig i handlingsprogram och samarbeten av olika slag. Ett gott samspel grundar sig i intresse och respekt för varandras drivkrafter och förutsättningar.

Sveriges Kommuner och Landsting ser positivt på den pågående dialogen mellan regeringen och det civila samhället inom det sociala området. Mot den bakgrunden har tjänstemän från Sveriges Kommuner och Landsting medverkat i dialogen efter inbjudan av regeringen.

Dialogen och det synsätt på den idéburna sektorn som kommer till uttryck i den nationella överenskommelsen stämmer väl överens med Sveriges Kommuners och Landstings utvecklingsarbete, som syftar till att stödja kommuner, landsting och regioner som vill fördjupa samverkan mellan det offentliga och det civila samhället.

Det är viktigt att det civila samhället är och förblir en självständig kraft i svenskt samhällsliv som mobiliserar, aktiverar, organiserar, utmanar och debatterar. Men också en kraft som finns närvarande, både geografiskt och socialt.

Sveriges Kommuner och Landsting anser att kommuners, landstings och regioners aktiva insatser spelar en avgörande roll för att stärka civilsamhället som utvecklingskraft vilket med fördel kan uppmärksammas i övergripande utvecklingsstrategier och styrdokument lokalt och regionalt. Den nationella överenskommelsen kan bidra till framväxten av lokala och regionala initiativ till dialog och överenskommelser, som tar hänsyn till de skiftande förhållandena inom kommuner och landsting.

Gemensam utgångspunkt

Denna överenskommelse formulerar vision och principer för det framtida samspelet mellan parterna.

Överenskommelsen utgår från att det i huvudsak är landsting och kommuner som ansvarar för välfärden. Parterna finner gemensam utgångspunkt i övertygelsen att ett gott samspel mellan offentlig sektor och civilt samhälle är centralt för en god samhällsutveckling. Den svenska kombinationen av välgrundad tilltro till samhällets institutioner och ett livskraftigt civilsamhälle har varit och är en framgångsfaktor för social sammanhållning och ekonomisk utveckling.

- De idéburna organisationerna bidrar till att utveckla demokrati och välfärd i samhället – samtidigt som stat och kommun har ansvaret för välfärdspolitiska åtaganden.
- Idéburna organisationer på det sociala området bedriver ofta sin verksamhet i närhet till den offentliga sektorn och har ofta gemensamma målsättningar som denna.
- Den ideella sektorn är därmed en resurs för att utveckla välfärden – inte en potentiell besparingsmöjlighet.
- Överenskommelsen tydliggör de ideella aktörernas roll inom det sociala området. Inom gällande lagstiftning väljer kommuner och landsting om och i vilken omfattning man konkurrensutsätter sin verksamhet. Överenskommelsen möjliggör för de idéburna organisationerna att konkurrera på likvärdiga villkor med andra aktörer verksamma på området.

Det är angeläget att uppmärksamma att de offentliga åtagandena inom det sociala området är mångfacetterade. Så som tidigare nämnts, är det landsting och kommuner som ansvarar för verksamheterna. Det sociala området regleras med olika styrmedel, bl.a. lagstiftning. Lagarnas konstruktion skiljer sig åt, till exempel vad gäller vilka skyldigheter det offentliga har gentemot en person och vilka rättigheter en person har. Vidare finns det lagstiftning som reglerar hur kommunerna och landstingen får bedriva sin verksamhet. Dessa förhållanden behöver beaktas då åtaganden och åtgärder utformas.

De gemensamma principerna har tagits fram med beaktande av de problem och hinder som har identifierats under dialogen mellan regeringen och de idéburna organisationerna. De föreslagna principerna ska bidra till långsiktighet och förutsägbarhet i relationerna mellan de olika aktörerna.

Principerna är vägledande för ett antal övergripande åtaganden från parterna som kan följas av konkreta åtgärder från såväl regeringens, de idéburna organisationerna som Sveriges Kommuner och Landsting. Åtagandena ska i sammanhanget ses som målsättningar inom ramen för principerna. Varje part ansvarar för sin respektive åtgärdsplan, medan principerna ägs gemensamt.

Skr. 2008/09:207

Bilaga 1

Gemensamt åtagande

Denna överenskommelse vilar på ett gemensamt åtagande att göra överenskommelsen känd nationellt och lokalt, att verka för att stödja initiativ till överenskommelser mellan parter på lokal nivå och att systematiskt och kontinuerligt följa upp överenskommelsens genomförande och utveckla dess innehåll.

Idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting inbjudes att ansluta sig till överenskommelsen. Idéburna organisationer inom det sociala området får kontinuerligt möjligheten att ansluta sig till överenskommelsen genom ett undertecknande. De anslutna organisationerna ska ingå i den uppföljning som gemensamt förvaltar dokumentet.

De idéburna organisationer inom det sociala området som väljer att inte underteckna överenskommelsen omfattas fortfarande av de åtaganden och åtgärder som gjorts från regeringens sida. Ingen differentiering vad det gäller bidrag etc. kommer heller att finnas mellan de som undertecknat respektive valt att inte underteckna överenskommelsen.

Uppföljning och utvärdering av överenskommelsen ska ske kontinuerligt när det gäller åtaganden, åtgärder och resurser till den ideella sektorn. Principerna ska följas upp vart femte år. Andra länders liknande arbete inom den ideella sektorn ska också följas.

Målet är att överenskommelsen ska vara ett levande dokument som på ett inspirerande sätt bidrar till att ta tillvara sektorns kompetens och värde och utvecklar förutsättningarna för de idéburna organisationernas möjligheter att verka.

Under arbetets gång har Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet informerats om dialogen och en diskussion har förts kring överenskommelsens innehåll. Partierna har därigenom haft möjlighet att påverka skrivningen om den gemensamma visionen och de gemensamma principerna. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har efter detta förklarat att de ställer sig bakom avsnittet Gemensam vision och gemensamma principer – därmed har en bred politisk överenskommelse kunnat träffas i denna del. Denna förankring har ett starkt stöd hos de idéburna organisationerna.

Gemensam vision

Överenskommelsen präglas av en stark övertygelse om de idéburna organisationernas viktiga roll i samhället – förr, nu och i framtiden.

Idéburna organisationer utgör både en förutsättning och ett uttryck för varje öppet, demokratiskt och framgångsrikt samhälle. Dessa är en omistlig del av den svenska demokratin och bidrar också ofta genom internationellt arbete till att påverka villkoren för människor bortom vårt lands gränser. Möjligheten att bilda och driva dessa verksamheter utgår från de grundläggande fri- och rättigheter som anges i regeringsformen; yttrandefrihet, informationsfrihet, mötesfrihet, demonstrationsfrihet, föreningsfrihet och religionsfrihet.

Ett gemensamt ansvar är att aktivt hävda människovärde och tolerans. De idéburna organisationer som bärs av demokratiska värderingar utgår från respekten för människors lika värde. Människors engagemang och idealitet tas tillvara inom den ideella sektorn.

De idéburna organisationerna blir hörda och deras verksamheter efterfrågade därför att de tillsammans utgör en stark och dynamisk röst i samhället.

Samhället vill ta tillvara den kraft som finns inom de idéburna organisationerna. Förutsättningar för många olika aktörer bör skapas och dessa organisationers roll som röstbärare och opinionsbildare bör uppmuntras. Möjligheterna att driva idéburen verksamhet inom vård och omsorg bör utvecklas.

En grundsten i demokratin är tilliten till människans vilja att bidra till samhällets utveckling på olika sätt. De idéburna organisationerna erbjuder många vägar till ett sådant engagemang som är av avgörande värde för samhällsutvecklingen.

De idéburna organisationernas unika roll

Varje organisation formulerar självständigt sin roll utifrån sitt eget värde och sitt uppdrag i samhället. De idéburna organisationerna arbetar självständigt i sin röstbärrroll i samverkan med den offentliga och den

privata sektorn. Samhällsrollen innebär att de idéburna organisationerna ska kunna vara kritiskt granskande utan att samverkan eller ekonomiskt stöd därmed riskeras eller går förlorat.

Skr. 2008/09:207

Bilaga 1

Den ideella sektorn är inte homogen. Inom den sociala ekonomin uppträder ideella föreningar, ekonomiska föreningar/kooperativ, stiftelser och andra associationsformer. Några ser sin roll entydigt som folkrörelse, röstbärare och opinionsbildare och bygger sitt arbete i huvudsak på medlemmar och frivilliga. Andra identifierar sig som idéburna utförare av sociala tjänster och andra verksamheter och bygger sitt arbete i huvudsak på anställd personal, kanske med inslag av frivilliga. Ytterligare några formulerar sin roll som både röstbärare och utförare. Oavsett uppdrag och organisationsform bidrar föreningslivet i sig till samhörighet och till den enskilda människans möjlighet till personlig utveckling och deltagande i demokratiska processer.

De idéburna organisationerna bidrar till att fördjupa och utveckla demokratin. Organisationerna erbjuder mötesplatser för påverkan, samverkan och gemenskap som stärker det civila samhället. Idealiteten utgår från lusten att engagera sig och viljan att förändra.

Idéburna organisationer bidrar idag liksom förr till att utforska samhällsproblem och att ge röst åt människor. De bidrar till att utveckla välfärden bland annat genom att ibland tidigare än andra aktörer upptäcka eftersatta behov inom t.ex den sociala omsorgen. Organisationernas medlemmar har ofta direkt erfarenhet av att vara brukare, anhörig eller av att leva i utsatthet och utanförskap. Mot den bakgrunden är idéburna organisationer i stor utsträckning representanter för människors intressen. De bidrar därmed till att de som berörs av samhällets beslut och insatser kan bevaka och försvara sina intressen.

Organisationerna bidrar till att öka mångfalden och människors valfrihet genom att driva viktiga verksamheter inom vård, omsorg och på andra områden i samhället. Välfärden utvecklas ytterligare genom att det växer fram en än större mångfald av utförare och genom att nytänkande och alternativa metoder på olika områden uppmuntras.

De bidrar också till att ge människor arbete, exempelvis inom sociala företag. För många innebär det en möjlighet att ta sig från social utsatthet till egenmakt och därmed till ett självständigt liv, samtidigt som det bidrar till ett växande näringsliv och fler arbetstillfällen.

Gemensamma principer

Principen om självständighet och oberoende

- Idéburna organisationer och verksamheter formulerar sitt uppdrag i samhället utifrån sin värdegrund och är självständiga såsom röstbärare också i sin samverkan med andra aktörer.
- De idéburna organisationerna kan ha en kritiskt granskande roll som röstbärare och opinionsbildare. De ska kunna ha den rollen utan att riskera samverkan eller sitt ekonomiska stöd i förhållande till det offentliga.

Principen om dialog

- Alla människor är beroende av offentliga beslut och insatser. Ur ett rättighetsperspektiv är det viktigt att de som berörs av offentliga beslut själva eller genom sina intresseorganisationer kan hävda sina rättigheter samt intressen, t.ex. krav på tillgänglighet, som bidrar till ett samhälle där alla är delaktiga.
- De idéburna organisationerna bidrar till att öka det demokratiska deltagandet och det folkliga inflytandet. Relationen mellan regeringen och de idéburna organisationerna ska präglas av ansvar och ömsesidighet, utgå från bådas förutsättningar och tillvarata bådas perspektiv och kompetens. För att ge bra förutsättningar för detta stöd till demokratin, bör formerna vara öppna, återkommande och präglas av ett inkluderande förhållnings- och arbetssätt.
- Dialog mellan regeringen och de idéburna organisationerna syftar till att bredda och fördjupa beslutsunderlag och till att skapa förståelse och förtroende för varandra.
- Dialogen som form och relationen mellan parterna behöver anpassas till de lokala och regionala förutsättningar som råder. Principerna i denna nationella överenskommelse är en viktig utgångspunkt för relationerna på samtliga nivåer.

Principen om kvalitet

- Verksamheter inom det sociala området bedrivs både av den offentliga sektorn, privata företag och av de idéburna organisationerna med den särskilda närhet, kunskap och kvalitet som dessa ger.
- I idéburen verksamhet erbjuds människor stöd och insatser som ska kännetecknas av hög kvalitet och tillgänglighet. Dessa verksamheters kvalitet ska följas upp och utvärderas för att kunna synliggöras, utvecklas och jämföras med andra aktörer.
- Den idéburna organisationen definierar kvaliteten i sin egen verksamhet. Ofta sker detta med utgångspunkt i brukarens egen definition av kvalitet. De idéburna organisationernas särskilda kvalitet bör beaktas i utvecklandet av metoder för att mäta och fördjupa kvalitet.
- När den idéburna organisationen utför tillståndspliktig verksamhet eller verksamhet på uppdrag av det offentliga, ska organisationen följa de krav på kvalitet som anges i lagstiftning och som ställs av beställaren. Verksamhet som utförs på uppdrag av det offentliga ska, utöver att möta sådana kvalitetskrav som omfattar alla utförare, kunna redovisa den särart och kvalitet man därutöver arbetar med.

- En bred politisk förankring är viktig när det gäller överenskomelser som berör förutsägbarhet och andra grundläggande villkor för de idéburna organisationernas långsiktiga planering och arbete. Detta för att de idéburna organisationernas existens, samhällsroll och utveckling är en angelägenhet för hela samhället.
- Idéburna organisationer bör ges sådana förutsättningar som möjliggör planering med långsiktighet och hållbar utveckling som grund.

Principen om öppenhet och insyn

- Det ömsesidiga förtroendet mellan den offentliga och den ideella sektorn bygger på viljan till öppenhet.
- För att så många som möjligt ska kunna engagera sig i befintlig eller nytillkommen verksamhet, och för att förtroendet för denna ska vara så stort som möjligt, krävs tillgänglig information och öppenhet i såväl offentlig som ideell sektor.
- Principen om öppenhet och insyn ska tillämpas så att den idéburna organisationens uppdrag kan fullföljas och inte heller medför skada för brukare, frivilliga, anställda, tredje parter eller organisationernas inre demokrati.

Principen om mångfald

- I en demokrati har individen rätt att kunna påverka sin vardag. Ett växande utbud av aktörer presenterar olika lösningar för att bryta ett socialt utanförskap – sitt eget eller någon annans. Där många idéburna verksamheter får växa, skapas utrymme för innovation.
- Begreppet mångfald betyder i detta sammanhang att samhället välkomnar idéburna organisationer och utförare inom det sociala området med olika värdemässiga eller metodologiska utgångspunkter. Olikheten är att betrakta som en tillgång i sig hos den mångfald av idéburna organisationer som bygger på demokratiska värden.
- Så väl regionalt som lokalt förändras behoven i ett samhälle under utveckling. Därför har både den offentliga och den ideella sektorn ett ansvar för att underlätta framväxten av nya organisationer och utförare samt olika former för samverkan och avtal.

Regeringens, de idéburna organisationernas och Sveriges Kommuner och Landstings respektive åtgärdsplan

Skr. 2008/09:207
Bilaga 1

Följande framgår om åtaganden och åtgärder i överenskommelsen:

I gemensamma utgångspunkter:

Principerna i överenskommelsen är vägledande för ett antal övergripande åtaganden från parterna som kan följas av konkreta åtgärder från såväl regeringen, Sveriges Kommuner och Landsting som från de idéburna organisationernas sida. Åtagandena ska i sammanhanget ses som målsättningar inom ramen för principerna. Varje part ansvarar för sin respektive åtgärdsplan, medan principerna ägs gemensamt.

I regeringens utgångspunkt:

Undanröjandet av hinder förutsätter forskning och kunskapsuppbyggnad om hur näringspolitiska åtgärder och statliga utvecklingsmedel påverkar den ideella sektorn. Det kräver insatser för information och kännedom till allmänhet, statliga myndigheter och kommuner om den ideella sektorns roll och verksamheter.

Regeringens avsikt är att stärka idéburna organisationers förutsättningar, vilket kommer till uttryck i överenskommelsen. Denna ambition speglas också i en rad andra åtgärder från regeringens sida t.ex. i direktiv till utredningar som fortlöpande presenterar förslag som berör sektorns möjligheter att verka. Sammantaget utgör dessa initiativ ett reformprogram för den sociala ekonomin.

I de idéburna organisationernas förord:

Den åtgärdsplan som vi idéburna organisationer enas om i denna överenskommelse är främst riktad till samhället i stort, inte till staten. Vi vill se denna plan som ett uttryck för vår gemensamma vilja till utveckling.

I Sveriges Kommuner och Landstings utgångspunkt:

Sveriges Kommuner och Landsting anser att kommuners, landstings och regioners aktiva insatser spelar en avgörande roll för att stärka civilsamhället som utvecklingskraft vilket med fördel kan uppmärksammas i övergripande utvecklingsstrategier och styrdokument lokalt och regionalt. Den nationella överenskommelsen kan bidra till framväxten av lokala och regionala initiativ till dialog och överenskommelser,

som tar hänsyn till de skiftande förhållandena inom kommuner och landsting.

Skr. 2008/09:207

Bilaga 1

I gemensamma utgångspunkter:

Det är angeläget att uppmärksamma att de offentliga åtagandena inom det sociala området är mångfacetterade. Huvudsakligen är det landsting och kommuner som ansvarar för verksamheterna. Det sociala området regleras med olika styrmedel, bl.a lagstiftning. Lagarnas konstruktion skiljer sig åt, till exempel vad gäller vilka skyldigheter det offentliga har gentemot en person och vilka rättigheter som en person har. Vidare finns det lagstiftning som reglerar hur kommunerna och landstingen får bedriva sin verksamhet. Dessa förhållanden behöver beaktas då åtaganden och åtgärder utformas.

Regeringens åtgärdsplan för överenskommelsen mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området

Regeringens åtaganden och åtgärder

Överenskommelsens gemensamma principer är, såsom beskrivs på sidan 12, vägledande för de åtaganden och åtgärder som anges i denna åtgärdsplan.

Principen om självständighet och oberoende

Åtaganden

Att

- rollen som röstbärare och opinionsbildare erkänns.
- visa respekt för enskilda organisationers egenvärde.

Åtgärd

Att

- verka för att statliga stöd utformas med hänsyn till principen om självständighet och oberoende.

Principen om dialog

Åtaganden

Att

- verka för att det utvecklas former för ett mer systematiskt utbyte av erfarenheter mellan regeringen och idéburna organisationer.
- delge och informera idéburna organisationer om relevanta processer inom Regeringskansliet och andra statliga myndigheter inom det sociala området.
- verka för att samverkan mellan organisationer och kommunal socialtjänst utvecklas.

Åtgärder

Skr. 2008/09:207

Bilaga 1:1

Att

- undersöka möjligheterna att använda redan existerande delegationer etc. för systematiskt utbyte av erfarenheter och eventuellt utvidgande av den ideella sektorns deltagande.
- undersöka vilka processer inom Regeringskansliet och andra statliga myndigheter inom det sociala området som den ideella sektorn bör informeras om.
- kontinuerligt inbjuda Sveriges Kommuner och Landsting att delta i fortlöpande möten med staten och den ideella sektorn.
- uppmärksamma vikten av att höra ideella sektorns synpunkter under t.ex. utredningsarbete samt att i relevanta utredningsdirektiv ange vikten av att utredningen ska inhämta synpunkter från den ideella sektorn.
- främja nationella mötesplatser med idéburna organisationer för att gemensamt diskutera dessas förutsättningar och villkor.
- utveckla informationsutbytet i dialog med de idéburna organisationerna för att skapa bättre förankrat beslutsunderlag.
- ge länsstyrelserna i uppdrag att i sin tillsynsverksamhet uppmärksamma hur kommunerna efterlever socialtjänstlagens bestämmelser om samverkan med organisationer och föreningar.

Principen om kvalitet

Åtaganden

Att

- de idéburna organisationernas egenvärde erkänns.
- främja kunskapsuppbyggnad, statistik och forskning om den ideella sektorn.
- verka för att tillgängligheten till gällande lagar, regler och föreskrifter som är av betydelse för den ideella sektorns förutsättningar och villkor ökar.
- kunskapen om den ideella sektorns erfarenhet och kvalitet ökar i den statliga förvaltningen.

Åtgärder

Att

- uppmärksamma möjligheterna att utbilda relevant personal inom den statliga förvaltningen om den ideella sektorns förutsättningar och villkor m.m.
- förslaget om ett flervetenskapligt forskningsprogram för forskning om det civila samhället, som presenterats i betänkandet Rörelser i tiden (SOU 2007:66) bereds.
- i enlighet med budgetpropositionen 2008 fortsätta utvecklingen av statistiken inom välfärdsområdet.

- verka för att statliga myndigheter följer upp och utvärderar även insatser som genomförs av den ideella sektorn inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Skr. 2008/09:207 Bilaga 1:1
- verka för att kvalitetsindikatorer utvecklas som mäter vad den ideella sektorn utför inom socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens områden.

Principen om långsiktighet

Åtaganden

Att

- öka förutsättningarna för förutsägbarhet i den ideella sektorns verksamhet.
- verka för en bred politisk förankring av överenskommelsen.
- verka för att kunskap och erfarenhet i sektorn tillvaratas och förvaltas för samhällsutvecklingen.
- fortsätta att utveckla likvärdiga villkor inom den ideella sektorn.

Åtgärder

Att

- verka för att det råder tydliga villkor när det gäller den ideella sektorns långsiktiga förutsättningar att utöva sina verksamheter.
- redovisa överenskommelsen i en skrivelse till riksdagen.
- i enlighet med budgetpropositionen för 2008 fortsätta satsningar med att utveckla ersättningssystem inom hälso- och sjukvården som bl.a. stödjer god kvalitet, sammanhållna vårdkedjor och långsiktighet.
- förslaget om principer för villkor för statsbidragen som presenteras i Folkrorelseutredningen (SOU 2007:66) bereds.
- ta tillvara erfarenheter och verka för att olika aktörer sprider kunskap om den metodutveckling som sker inom den ideella sektorn.

Principen om öppenhet och insyn

Åtaganden

Att

- i mötet med idéburna organisationer bejaka och visa öppenhet inför de olika former som sektorns aktörer uppvisar.
- verka för att allmänheten får saklig och relevant information om vad idéburna organisationer kan erbjuda.

- utveckla informationsinsatserna till den ideella sektorn i frågor som rör de idéburna organisationerna.
  - erbjuda möjligheter för idéburna organisationer att påverka genom att framföra sina synpunkter i frågor som rör idéburna organisationer.
- Skr. 2008/09:207
Bilaga 1:1

Åtgärder

Att

- i ökad utsträckning informera om aktuella utredningar som rör idéburna organisationer för att fler ska kunna bli delaktiga i remissförfarandet.

Principen om mångfald

Åtaganden

Att

- verka för att människor ska ha bästa möjliga förutsättningar att bilda och delta i organisationer samt utföra frivillighetsarbete.
- verka för att fri konkurrens råder på så sätt att idéburna organisationer kan konkurrera på likvärdiga villkor med andra aktörer inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården.
- fortsatt främja en mångfald av utförare inom hälso- och sjukvården och socialtjänstens omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning.
- verka för att minska statlig styrning som försvårar för mindre aktörer att verka på lika villkor.
- bejaka och främja den mångfald som den ideella sektorn erbjuder.

Åtgärder

Att

- Nutek i sitt uppdrag att utveckla entreprenörskap och upphandlingar inom hälso- och sjukvård och omsorg även riktar sig till den ideella sektorns aktörer.
- bereda förslaget om ett system med fritt val inom socialtjänstens omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättningar samt inom hälso- och sjukvårdens områden.
- bereda förslag med anledning av Nuteks programförslag för fler och växande sociala företag.
- medverka till att nystartskontoren kompletteras med lösningar tillsammans med andra aktörer, t.ex. organisationer, företag, kommuner och landsting.

- i projektet om att utveckla entreprenörskap och upphandlingar inom hälso- och sjukvården samt omsorgen, som beslutades av regeringen i december 2007, erbjuda ideella sektorn möjligheter att framföra sina synpunkter.
  - bereda förslag från värdighetsutredningen (dir. 2007:25).
  - i dialog med t.ex. myndigheter, kommuner och landsting, sprida goda exempel om de idéburna organisationerna inom det sociala området.
  - i samspel med idéburna organisationer kontinuerligt verka för att demokrati och de mänskliga rättigheterna stärks.
  - stimulera utvecklandet av metoder för mångfaldsarbete genom och inom idéburna organisationer.
- Skr. 2008/09:207
Bilaga 1:1

De idéburna organisationernas åtgärdsplan för överenskommelsen mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området

Utgångspunkter för de idéburna organisationernas åtaganden

Ur det inledande avsnittets skrivningar om vägledande principer samt åtaganden och åtgärder för överenskommelsens genomförande framgår att varje part svarar för sina respektive åtaganden/åtgärder, medan principerna är gemensamma.

Till grund för respektive parts handlande ligger det gemensamma åtagandet att göra överenskommelsen känd nationellt och lokalt, att verka för att stödja initiativ till överenskommelser mellan parter på lokal nivå och att systematiskt och kontinuerligt följa upp överenskommelsens genomförande och utveckla dess innehåll.

Vi idéburna organisationer formulerar våra åtaganden också utifrån övertygelsen att överenskommelsens betydelse och möjlighet att förverkligas ökar genom att söka och etablera fördjupad samverkan mellan de ingående parterna.

Vi understryker med våra åtaganden den gemensamma visionens formulering om att samhället vill ta tillvara den kraft som finns inom den idéburna sektorn. Förutsättningar för många olika aktörer bör skapas och deras (vår) roll som röstbärare och opinionsbildare bör uppmuntras. Möjligheterna att driva verksamhet inom vård och omsorg utvecklas.

Med utgångspunkt i de vägledande principerna formulerar vi – den idéburna sektorns representanter – våra åtaganden enligt följande.

De idéburna organisationernas åtaganden

För att öka förutsättningarna att nå överenskommelsens mål och intentioner utökar de idéburna organisationerna sin samverkan i gemensamma utvecklingsfrågor under de gemensamma principerna:

Principen om självständighet och oberoende

Att

- informera och utbilda samhället om betydelsen av en stark idéburen sektor, självständig, granskande, opinionsbildande, intresseföreträdande och tjänstproducerande.
- öka samverkan mellan idéburna organisationer verksamma inom hälso- och sjukvård och social omsorg.
- återkommande diskutera hur man förvaltar och utvecklar sin idé och vad det betyder för utvecklingen av verksamhet och samhälle.

Att

- söka utveckla effektiva samverkansformer lokalt och regionalt.
- söka utveckla en samsyn när det gäller begreppen inom den idéburna sektorn.

Principen om kvalitet

Att

- utveckla metoder för att mäta kvalitet och resultat som återspeglar de idéburna organisationernas roll, särart och mervärde.
- verka för FoU-insatser med inriktning mot idéburna organisationer inom vård och omsorg.

Principen om långsiktighet

Att

- ta initiativ till ett gemensamt arbete mellan staten, idéburna organisationer och Sveriges Kommuner och Landsting, med uppgift att följa överenskommelsens genomförande, medverka till utvärdering och fortsatt utveckling, samt i övrigt etablera tidiga konsultationer i frågor av gemensamt intresse.
- ta initiativ att tillsammans med kommun- och landstingsvärlden (Sveriges Kommuner och Landsting) upprätta ett gemensamt arbete för att stödja utvecklingen av överenskommelser mellan det offentliga och de idéburna organisationerna på lokal nivå.
- planering och arbete sker med hållbar utveckling som grund.

Principen om öppenhet och insyn

Att

- aktivt kommunicera sin och den idéburna sektorns verksamhet och därigenom uppmuntra till ökat ideellt engagemang.
- värna rätten att lyfta fram kritik även i avtalsreglerade relationer mellan offentligt och idéburna organisationer.

Att

- våga ta strid om mångfaldens gränser, t.ex. när antidemokratiska organisationer eller främlingsfientliga rörelser skapas eller när dessa syns i den egna organisationen.
- verka för social- och näringspolitiska villkor för att etablera, utveckla och driva idéburen vård och omsorg.
- stimulera till mångfald inom den idéburna sektorn.

De idéburna organisationernas åtgärder:

Självständighet och oberoende

Att

- få ökad förståelse för betydelsen av de lokala idéburna organisationerna och dess uppgift för demokratiska värden som granskare, företrädare, opinionsbildare och producent av sociala tjänster.
- definiera villkoren för de frivilliginsatser vilka ligger nära eller inom det offentliga uppdraget.

Dialog

Att

- beskriva sambandet mellan lokal, regional, nationell och EU-nivå.
- i samverkan följa och utveckla överenskommelsen innebörd och att med bland annat lokala regionala seminarier stimulera till lokala/-regionala överenskommelser.

Öppenhet och insyn

Att

- inom ramen för lokala överenskommelser säkerställa att brukares och frivilligas integritet respekteras.

Åtgärder

Att

- kommuner, landsting och regioner kommer att ges stöd för att utveckla en strategisk samverkan med civilsamhället.
- Sveriges Kommuner och Landsting kommer att bidra till att överenskommelsen blir känd och kan diskuteras inom kommuner, landsting och regioner.
- lokala exempel och internationella erfarenheter av överenskommelser kommer att spridas till medlemmarna.
- utvecklingsarbete för att stödja kommuner och landsting som har för avsikt att utveckla lokala överenskommelser och samverkansdokument kommer att bedrivas.

Förtydliganden av begrepp i överenskommelsen mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området

Beskrivningar av det civila samhället och dess aktörer

I Sverige verkar en mångfald av idéburna organisationer och verksamheter i en sektor under ständig förändring. I beskrivningar av denna sektor och dess aktörer förekommer en rad termer, t.ex. civilt samhälle, folkrörelser, sociala rörelser, ideell sektor, social ekonomi, ideell och idéburen organisation samt ideell och idéburen verksamhet. Andra vanliga termer beskriver kvaliteter hos de enskilda organisationerna och den roll de fyller i det svenska samhället, exempelvis röstbärare, serviceproducenter och utförare. Få av begreppen i denna bilaga har någon entydig definition. De är kontextuella och varje organisation definierar sig själva och sitt uppdrag i samhället. Denna bilaga syftar till att klargöra hur begreppen ska förstås, när de används i överenskommelsen om relationer mellan regeringen och de idéburna organisationerna inom det sociala området.

Civilt samhälle

Det civila samhället beskriver i det här sammanhanget en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, i vilka människor organiserar sig och agerar tillsammans för gemensamma intressen. Det kan också sägas beskriva det som sker inom denna arena, ett medborgerligt förhållningssätt och medborgerliga handlingar.¹

Ett formellt respektive informellt civilt samhälle

En avgränsning kan också göras mellan det formella respektive det informella civila samhället.²

Det *formella* civila samhället ses i det här sammanhanget som det som utgörs av medlemskap, deltagande och insatser inom föreningar och medborgarsammanslutningar av olika slag. Det består av föreningar och frivilligorganisationer, deras verksamheter (vilka ibland drivs helt av anställd personal) samt frivilliga personinsatser (oavlönade eller mer symboliskt arvoderade).³

Det *informella* civila samhället kan därmed beskrivas som frivilligt arbete som inte bedrivs i någon organiserad form. Hit räknas bland annat de insatser som människor utför utanför det egna hemmet, för släktingar,

---

¹ Trädgårdh 1991, m. fl.

² Blennberger 1993

³ Blennberger 2004, Blennberger 1993

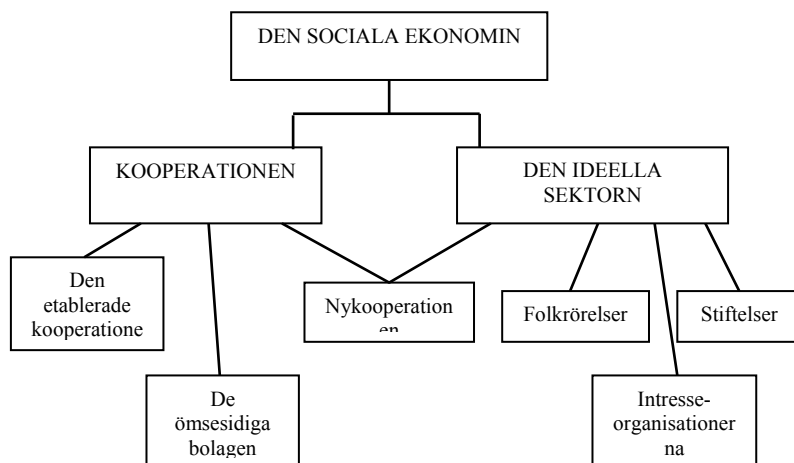
vänner, grannar och arbetskamrater. Dessa insatser utgör en stor andel av det ideella arbete som utförs i Sverige.⁴

Skr. 2008/09:207

Bilaga 1:4

Ideell sektor och social ekonomi

Nedan är en bild hämtad från Wijkström & Lundström, som huvudsakligen ser den ideella sektorn som en del av den sociala ekonomin.⁵

Social ekonomi

Social ekonomi avser här den organiserade verksamhet som primärt har samhälleliga ändamål. Den bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn samt har allmännytta eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.⁶

Ideell sektor och idéburen sektor

Begreppen ideell sektor och idéburen sektor avser här alla typer av idéburna organisationer, dvs. folkrörelser, men också stiftelser, trossamfund och föreningar, t.ex. sådana som driver friskolor.⁷

Idéburen organisation

Med idéburna organisationer avses här organisationer inom den ideella sektorn och den kooperativa rörelsen. Organisationerna kan vara vinst-

⁴ Olsson, Jeppson Grassman & Svedberg, 2005, Blennberger 1993

⁵ Wijkström & Lundström 2002

⁶ Kulturdepartementet 1999

⁷ Wijkström & Einarsson 2006, m. fl.

drivande och har generellt någon form av mer allmänmänskliga uppdrag, utan att vara statliga eller kommunala. De är självstyrande och har ofta inslag av idealitet samt bedrivs ofta med en ideologisk medvetenhet.⁸

Skr. 2008/09:207

Bilaga 1:4

Den verksamhet som bedrivs av och inom dessa organisationer kan beskrivas som idéburen verksamhet.⁹

Ideella organisationer

Med ideella organisationer avses här organisationer som är organiserade utanför stat och näringsliv. De är inte vinstdrivande och har någon form av mer allmänmänskliga uppdrag, utan att vara statliga eller kommunala. De är självstyrande och har inslag av idealitet samt bedrivs ofta med en ideologisk medvetenhet.¹⁰

Den verksamhet som bedrivs av och inom dessa organisationer kan beskrivas som ideell eller idéburen verksamhet.¹¹

Röstbärare

Rollen som röstbärare beskriver här organisationernas roll då de verkar för sina idéer i förhållande till det övriga samhället och/eller internt inom organisationen. De ger då möjlighet för medborgarna att gemensamt uttrycka sin uppfattning. De ger röst eller är en intresseorganisation.¹²

Serviceproducent

Rollen som serviceproducent beskriver här den roll som organisationerna tar då de bidrar till människors välfärd genom att ge service till sina medlemmar eller till andra utanför organisationen. Denna service utförs utan att organisationen emottar full ersättning för verksamheten.¹³

Utförare och leverantör av tjänster

Organisationer benämns i detta sammanhang som utförare eller leverantörer i de fall då de producerar tjänster mot full ersättning. Detta kan gälla både specifika uppdrag till särskilda organisationer och tjänster som utförs efter en regelrätt upphandling.¹⁴

⁸ Wijkström & Einarsson 2006, Blennberger 1993, m. fl.

⁹ Blennberger 1993, m. fl.

¹⁰ Wijkström & Einarsson 2006, Wijkström & Lundström 2002, Blennberger 1993, m. fl.

¹¹ Blennberger 1993

¹² Wijkström & Lundström 2002

¹³ Wijkström & Lundström 2002

¹⁴ Wijkström & Lundström 2002

Folkrörelser

Det finns ingen vedertagen definition av begreppet folkrörelser. Det generellt sägas beskriva grupperingar av stora och etablerade organisationer som finns på olika nivåer i samhället, både lokalt, regionalt och på rikspplanet. Dessa organisationer är ofta demokratiskt uppbyggda, varaktiga och har en samhällsförändrande ambition. Även yngre, mer nätverksbaserade rörelser, kan inkluderas i begreppet.¹⁵

Frivilligt arbete och ideellt arbete

Frivilligt arbete avser i det här sammanhanget sådant arbete och sådana insatser som utförs på frivillig grund, oavlönat (eller mot ett symboliskt arvode) och på fritiden. I vissa sammanhang kallas det för ideellt arbete. Det kan vara fråga om många olika slags insatser och kan, men behöver inte, vara förknippat med medlemskap i den förening där frivilliga insatser utförs.¹⁶

Frivilligt Socialt Arbete

Frivilligt socialt arbete avser i det här sammanhanget sådana insatser som beskrivits ovan och som huvudsakligen är inriktade på att öka välfärden för individer eller grupper. Insatserna kan ske oavlönat inom en organisatorisk ram eller som en arvoderad tjänst inom en frivilligorganisation.¹⁷

Förening

Föreningar är öppna sammanslutningar där antalet medlemmar varierar och där medlemmarna verkar för de mål som anges i föreningens stadgar. Gemensamt för föreningar är också att det är medlemmarna som styr föreningen och att varje medlem har en röst.¹⁸

Ideell förening

Ideella föreningar syftar till att främja sina medlemmars ideella eller andra intressen. Verksamheten kan vara av ideell eller ekonomisk karaktär och för att bilda en ideell förening krävs att det för föreningen finns stadgar och att en styrelse valts. Det finns inte någon allmän lagstiftning om ideella föreningar, men näringsdrivande ideella föreningar ska registreras i handelsregistret.¹⁹

¹⁵ Wijkström & Lundström 2002, Blennberger 1993, SOU 2007:66, m. fl.

¹⁶ Jeppson & Grassman 1993

¹⁷ Blennberger 1993

¹⁸ Hemström 2005, Wijkström & Lundström 2002

¹⁹ Hemström 2005, Wijkström & Lundström 2002

Den ekonomiska föreningen syftar till att främja sina medlemmars ekonomiska intresse genom ekonomisk verksamhet. Medlemmarna deltar i verksamheten till exempel som producenter, konsumenter eller leverantörer och överskottet från verksamheten fördelas bland medlemmarna i förhållande till den omfattning medlemmarna deltar i verksamheten. Enligt lagen om ekonomiska föreningar ska föreningen registreras hos Bolagsverket.²⁰

Kooperativ

Kooperativ beskriver här kooperativa företag som ägs och drivs av sina medlemmar. En grund för den kooperativa verksamheten är att medlemmarna tillsammans kan skapa bättre villkor än vad de skulle kunna åstadkomma på egen hand. Kooperativa företag bedrivs vanligtvis i form av ekonomiska föreningar men kan även vara till exempel aktiebolag. Konsumentkooperativ, producentkooperativ och arbetskooperativ är exempel på olika former för kooperativa företag.²¹

Nykooperation

Nykooperationen är ett samlingsnamn för små, lokala ekonomiska föreningar. Ett av de mest expansiva fälten inom den sociala ekonomin i Sverige är just de små organisationerna inom nykooperationen.²²

Stiftelser

Till skillnad från en förening som, vilket tidigare beskrivits, drivs av sina medlemmar, har en stiftelse ett specifikt ändamål och till detta ändamål knutna tillgångar. Det som styr verksamheten är själva ändamålet för stiftelsen.²³

Mångfald

Begreppet mångfald beskriver i detta sammanhang en variation av verksamhetsformer och öppenhet för nya idéer och arbetsätt.²⁴ Mångfald innebär här att samhället välkomnar idéburna organisationer och utförare inom det sociala området med olika värderingsmässiga eller metodologiska utgångspunkter. Olikheten är att betrakta som en tillgång i

²⁰ 20 Hemström 2005, Wijkström & Lundström 2002

²¹ 21 Wijkström & Lundström 2002

²² 22 Wijkström & Lundström 2002

²³ 23 Hemström 2005, Wijkström & Lundström 2002

²⁴ 24 Dir. 2006:42

sig hos den mångfald av idéburna organisationer som bygger på demokratiska värden.

Skr. 2008/09:207
Bilaga 1:4

Socialt utanförskap

I detta sammanhang används begreppet socialt utanförskap för att definiera en situation i vilken individer eller grupper av individer står utanför en rad centrala samhällsarenor: arbetsmarknad, föreningsliv, politiska organisationer, kulturliv, idédebatt, m.fl.

Egenmakt

Egenmakt handlar i detta sammanhang om att ha möjlighet, kunskap, självförtroende och kraft att påverka såväl sin egen vardag som samhället i stort, både som individ och tillsammans med andra.

Blennberger, E. 2004. Genusfrågor och civilt samhälle. I *Genus och civilt samhälle*. Rapport från Socialstyrelsen. Stockholm: Socialstyrelsen.

Blennberger, E. 1993. Begrepp och modeller. I SOU 1 993:82. *Frivilligt socialt arbete. Kartläggning och kunskapsöversikt*. Stockholm: Fritzes.

Dir. 2006:42 *Delegationen om villkor för idéburna organisationer inom den offentliga hälso- och sjukvården*.

Hemström, C., 2005. *Bolag – föreningar – stiftelser: en introduktion*. (5e upplagan) Stockholm: Norstedts juridik.

Jeppson Grassman, E, 1993. Frivilliga insatser i Sverige – en befolkningsstudie. I SOU 1993:82. *Frivilligt socialt arbete. Kartläggning och kunskapsöversikt*. Stockholm: Fritzes.

Kulturdepartementet 1999. *Rapport från en arbetsgrupp, Social ekonomi, – en tredje sektor för välfärd demokrati och tillväxt?* Stockholm: Norstedts tryckeri.

Olsson, L-E, Svedberg, L, i samarbete med Jeppson Grassman, 2005. *Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället – några grundläggande uppgifter från en ny befolkningsstudie*. Regeringsuppdrag. Ersta Sköndal högskola 2005.

SOU 1993:82 *Frivilligt socialt arbete – Kartläggning och kunskapsöversikt*. Stockholm: Fritzes, 1993.

SOU 2007:66. *Rörelser i tiden – Betänkande av utredningen om statliga folkrörelsepolitiken i framtiden*. Stockholm: Fritzes.

Trädgårdh, L (1991). *Det civila samhället som analytiskt begrepp och politiska slogan*. I Amnå, E (red), SOU 1999:84, *Civilsamhället*. Stockholm: Fritzes.

Wijkström, Filip och Tommy Lundström, 2002. *Den ideella sektorn. Organisationerna i det civila samhället*. Stockholm: Sober Förlag.

Wijkström, Filip och Einarsson, T, 2006. *Från nationalstat till näringsliv? Det civila samhällets organisationsliv i förändring*. Stockholm: EFI Ekonomiska forskningsinstitutet.

Representanter för idéburna organisationer i förslagsgruppen

Hösten 2007 genomfördes ett tiotal dialogmöten med representanter från ca tio organisationer i varje möte. Vid dialogmötena valde organisationerna själva representanter för mötet för att ingå i den sk. Dialoggruppen. Denna har i sin tur valt ett antal personer att ingå i den sk. Förslagsgruppen. Förslagsgruppen har förankrat sitt arbete med Dialoggruppen, vilken förankrat skrivningarna genom hearings. Till dessa hearings har samtliga organisationer som deltagit i de första dialogmötena inbjudits. Dialog- och Förslagsgruppen formades av praktiska skäl för att formulera skrivningarna i överenskommelsen och utarbeta principerna tillsammans med regeringens representant och tjänstemän från Sveriges Kommuner och Landsting.

Hans Andersson, Cesam – Stiftelsen Centrum för Samhällsarbete och Mobilisering
hans.andersson@cesam.se

Anita Fink Knudsen, Arbetsgivareföreningen KFO
anita.fink.knudsen@kfo.se

Julio Fuentes, SIOS – Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige
julio.fuentes@sios.org

Ingemar Färm, HSO – Handikappförbundens samarbetsorgan
ingemar.farm@hso.se

Lars Pettersson, Famna – Riksorganisationen för vård och omsorg utan vinstsyfte
lars.pettersson@famna.org

Göran Pettersson, Forum för Frivilligt Socialt arbete
goran.pettersson@socialforum.se

Charlotte Petri Gornitzka, adjungerad, f.d. generalsekreterare Rädda Barnen Sverige

Margaretha Svensson Paras, Sveriges Kristna Råd
margaretha.s.paras@diakonistiftelsen.se

Hösten 2007 genomfördes ett tiotal dialogmöten med representanter från ca tio organisationer i varje möte. Vid dialogmötena valde organisationerna själva representanter för mötet för att ingå i den sk. Dialoggruppen. Denna har i sin tur valt ett antal personer att ingå i den sk. Förslagsgruppen. Förslagsgruppen har förankrat sitt arbete med Dialoggruppen, vilken förankrat skrivningarna genom hearings. Till dessa hearings har samtliga organisationer som deltagit i de första dialogmötena inbjudits. Dialog- och Förslagsgruppen formades av praktiska skäl för att formulera skrivningarna i överenskommelsen och utarbeta principerna tillsammans med regeringens representant och tjänstemän från Sveriges Kommuner och Landsting.

Bräcke Diakoni

Cesam – Stiftelsen Centrum för Samhällsarbete och Mobilisering

Famna – Riksorganisationen för vård och omsorg utan vinstsyfte

Folkbildningsförbundet

Forum för Frivilligt Socialt Arbete

Frivilligcentraler i Norrköping

Fryshuset

Föreningen Skyddsvärnet

HSO – Handikappförbundens samarbetsorgan

KFO – Arbetsgivareföreningen KFO

LSU – Sveriges ungdomsorganisationer

MIP – Malmö Ideella föreningars Paraplyorganisation

Naturskyddsföreningen

Rainbow

RSMH – Riksförbundet för Social och Mental Hälsa

Rädda Barnen

SIOS – Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige

Sveriges Kristna Råd

Sällskapet Länkarna

Vidarkliniken

Organisationer som inbjudits att delta i dialogen mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området

Skr. 2008/09:207

Bilaga 1:7

Anhörigas riksförbund
Astma- och Allergiförbundet
BRIS – Barnens Rätt i Samhället
Bräcke Diakoni
Cesam – Stiftelsen Centrum för Samhällsarbete och Mobilisering
Coompanion
DHR – De Handikappades Riksförbund
Demensförbundet
Diakonistiftelsen Samariterhemmet
EAPN – European Anti Poverty Network
Ersta diakoni
Famna – Riksorganisationen för vård och omsorg utan vinstsyfte
Folkbildningsförbundet
Folkbildningsrådet
Forum För Frivilligt Socialt Arbete
Forum Syd
Friends
FRII – Frivilligorganisationernas Insamlingsråd
Fritidsforum
Frivilligcentraler
Fryshuset
GFC – Göteborgs Föreningscenter
Hela Människan
Hela Sverige ska leva
Hjärt- och Lungsjukas Riksförbund
HSO – Handikappförbundens samarbetsorgan
Ideell Arena
IOGT–NTO
Judiska församlingen
KFO – Arbetsgivareföreningen KFO
KFUM–KFUK
Kooperativa institutet
Lantbrukarnas riksförbund
LSU – Sveriges ungdomsorganisationer
Länkarna
MIP – Malmös Paraplyorganisation för ideella föreningar
Noaks Ark
Nätverket SIP – Samhällsförändring I Praktiken
PRO – Pensionärernas Riksorganisation
Rainbow
RF – Riksidrottsförbundet
RFS – Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare
RFSL – Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter
RFSU
RIKSKRIS – Kriminellas revansch i samhället

RIO – Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation
ROKS – Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige
RSMH – Riksförbundet för Social och Mental Hälsa
Reumatikerförbundet
Riksföreningen Autism
Rädda Barnen
Röda Korset
S:t Lukasförbundet
SFFF – Svensk Förening för Folkhälsoarbete
SIOS – Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige
SISE – Svenska Institutet för Social Ekonomi
SKOOPI – Sociala Kooperativens Intresseorganisation
SKR – Sveriges Kvinnojourers Riksförbund
Skyddsvärnet
Skärgårdarnas riksförbund
SLAN – Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor
Sophiahemmet
SPES – Riksförbundet för Suicid Prevention och Efterlevandes Stöd
SPF – Sveriges Pensionärsförbund
SRF – Synskadades Riksförbund
Stadsmissionen
Stiftelsen Josephinahemmet
Stiftelsen Kvinnoforum
Stockholms Sjukhem
SWEBLUL – Swedish Bureau for Lesser Used Languages
Svenska Naturskyddsföreningen
Sverigefinska riksförbundet
Sverigefinländarnas delegation
Sveriges Fontänhus
Sveriges Konsumenter
Sveriges Kristna Råd
Sveriges Muslimska råd
Svenska Institutet för Social Ekonomi
Urkraft
Vidarkliniken

Skr. 2008/09:207
Bilaga 1:7

Protokoll 1
vid regeringssammanträde
2007-09-06 IJ2007/2539/D

Dialog om relationerna mellan staten och den ideella sektorn

Regeringens beslut

Regeringen inbjuder ideella aktörer, verksamma inom det sociala området, till en dialog som kan ligga till grund för en överenskommelse om hur relationerna mellan staten och den ideella sektorn kan utvecklas. Med det sociala området avses här utgiftsområdena 9–12 (Hälsovård, sjukvård och social omsorg, Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, Ekonomisk trygghet vid ålderdom och Ekonomisk trygghet för familjer och barn).

En eventuell överenskommelse ska tydliggöra de ideella aktörernas roll inom det sociala området och möjliggöra för dessa att konkurrera på likvärdiga villkor med andra aktörer som är verksamma på området. Den ska också stödja framväxten av en betydligt större mångfald av utförare och leverantörer inom t.ex. hälso- och sjukvården och omsorgen.

De grundläggande motiven är följande.

- En självständig och oberoende ideell sektor är en viktig garant för demokrati och mångfald.
- I den sociala ekonomin finns vägar för människor att genom exempelvis arbete i sociala företag ta sig från utanförskap till egenmakt och därmed till ett mer självständigt liv.
- En utveckling av den sociala ekonomin bidrar positivt till tillväxten och samhällsutvecklingen.
- Fler aktörer och bättre villkor för ideella organisationer att driva verksamhet inom vård och omsorg ger människor större valfrihet och bättre kvalitet, t.ex. för patienter och mottagare av sociala tjänster.
- Engagemang och idealitet är starka drivkrafter i arbetet med att bryta människors utanförskap.

Dialogen ska omfatta relationerna mellan staten och den ideella sektorn inom det sociala området samt utgå från bådars ömsesidiga beroende och del i samhällsutvecklingen. Frågeställningar som ska belysas är hur ideella aktörer kan utvecklas som producenter och leverantörer av olika former av service och tjänster till allmänheten. Andra frågeställningar som ska belysas är vilka hinder som finns för att sektorns hela potential inom området ska kunna utvecklas samt i vilken utsträckning och hur

staten kan bidra till att dessa hinder undanröjs. Ytterligare viktiga frågor är hur organisationerna parallellt med att vara producenter och aktörer på en marknad också fortsatt ska kunna fungera som ”röstbärare” och opinionsbildare, inte minst för människor som befinner sig i utanförskap.

Skr. 2008/09:207

Bilaga 1:8

Arbetet ska för regeringens räkning bedrivas av en särskild arbetsgrupp inom Regeringskansliet och ledas gemensamt av statssekreteraren vid Integrations- och jämställdhetsdepartementet och statssekreteraren vid Socialdepartementet med ansvar för hälso- och sjukvården. Företrädare från andra berörda departement kan också komma att ingå i arbetsgruppen. I arbetet ingår att ta fram ett förslag till en åtgärds- och tidsplan.

Arbetsgruppen ska i sitt arbete beakta relevanta utredningar på området, Utredningen om Fritt val inom äldre- och handikappomsorgen (S 2007:04) och Folkrörelseutredningen (Ju 2005:12) samt betänkandet från Delegationen för mångfald inom vård och omsorg, Vård med omsorg – möjligheter och hinder (SOU 2007:37).

Dialogen ska ske genom särskilda möten med aktörer för den del av den ideella sektorn som är verksam inom det sociala området. Arbetsgruppen ska svara för inbjudningar till berörda aktörer samt utforma och organisera förhandlingsprocessen i närmare detalj. Vidare ska arbetsgruppen svara för hur resultaten ska diskuteras, förankras och kommuniceras i bredare grupper än de som är direkt involverade i processen.

Sveriges Kommuner och Landsting kommer att bjudas in att delta i processen.

Resultatet av dialogen ska redovisas senast den 31 mars 2008.

Skälen för regeringens beslut

Den ideella sektorn har en viktig roll i ett demokratiskt samhälle, inte minst när det gäller att möjliggöra människors egen makt att påverka såväl sin vardag som samhället i stort. Med den ideella sektorn avses här alla typer av idéburna organisationer, dvs. folkrörelser, men också stiftelser, trossamfund och föreningar, t.ex. sådana som driver friskolor.

Den ideella sektorn och dess organisationer återfinns i dag inom alla delar av det svenska samhället, med en mängd olika typer av uppdrag och verksamheter.

Den ideella sektorn är en viktig aktör inom den sociala ekonomin. Den sociala ekonomin är den organiserade verksamhet som primärt har samhälliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn samt har allmännyttan eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.

När det gäller den ideella sektorn har forskare huvudsakligen urskiljt tre olika roller för aktörerna:

Skr. 2008/09:207
Bilaga 1:8

- som samordnare av röster för att föra fram människors intressen eller driva särskilda frågor,
- som producenter av olika former av service samt
- som nav för olika gruppers identiteter och gemenskaper.

Regeringen har ett särskilt politikområde, Folkrorelsepolitik, som omfattar generella frågor som rör människors förutsättningar att bilda och delta i olika typer av föreningar.

Relationen mellan den ideella sektorn och staten behöver i enlighet med regeringsförklaringen för 2006/2007 lyftas fram, tydliggöras och utvecklas under mandatperioden. Regeringen sätter ett särskilt värde på den stora roll som den sociala ekonomins aktörer spelar i dag som producenter och leverantörer av olika former av service och tjänster.

Regeringen bedömer att den ideella sektorn skulle kunna göra en ännu större insats. För att detta ska vara möjligt måste vissa initiativ tas. Det kan innebära förändringar i hur det offentliga förhåller sig till den ideella sektorn i praktiken t.ex. om hur lagar och regler utformas. Ett arbete med att utveckla relationerna bör först avgränsas till det sociala området, för att därefter behandla andra områden inom den ideella sektorn. Inom det sociala området finns det flera organisationer med stor erfarenhet av att utföra service. Inom detta område finns det också aktörer som efterfrågar ett förtydligande av relationen mellan staten och den ideella sektorn.

Utdrag till

Socialdepartementet/HS
Socialdepartementet/ST
Socialdepartementet/FS
Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/KL
Finansdepartementet/KE
Näringsdepartementet/ENT
Sveriges Kommuner och Landsting

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 juni 2009.

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Olofsson, Odell, Bildt, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Larsson, Erlandsson, Torstensson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Carlsson, Littorin, Borg, Malmström, Sabuni, Adelson Liljeroth, Tolgfors, Björling

Föredragande:

Regeringen beslutar skrivelse 2008/09:207 Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting